

Analiza kretanja bruto domaćeg proizvoda Hrvatske u periodu 2006. - 2015.g.

Šantavec, Alen

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:019052>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

DIPLOMSKI RAD br. 223/PE/2018

**ANALIZA KRETANJA BRUTO DOMAĆEG
PROIZVODA HRVATSKE U PERIODU
2006. – 2015.g.**

Alen Šantavec

Varaždin, ožujak 2018. godine

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

Studij Poslovna ekonomija

DIPLOMSKI RAD br. 223/PE/2018

**ANALIZA KRETANJA BRUTO DOMAĆEG
PROIZVODA HRVATSKE U PERIODU
2006. – 2015.g.**

Student:

Alen Šantavec, 0303/336D

Mentor:

prof.dr.sc. Dinko Primorac

Varaždin, ožujak 2018. godine

Prijava diplomskog rada

studenta IV. semestra diplomskog studija
Poslovna ekonomija

IME I PREZIME STUDENTA	ALEN ŠANTAVEC	MATIČNI BROJ	0303/336D
NASLOV RADA	ANALIZA KRETANJA BRUTO DOMAĆEG PROIZVODA HRVATSKE U PERIODU 2006. - 2015.g.		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	THE ANALYSIS GROSS DOMESTIC PRODUCT MOVEMENT OF THE CROATIA IN PERIOD FROM 2006 TO 2015		
KOLEGIJ	MAKROEKONOMIJA I		
MENTOR	doc. dr. sc. DINKO PRIMORAC		
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. izv. prof. dr. sc. Ante Rončević 2. doc. dr. sc. Damira Đukec 3. doc. dr. sc. Dinko Primorac 4. izv. prof. dr. sc. Anica Hunjet		

VŽ KC

MMI

Zadatak diplomskog rada

BROJ 223/PE/2018

OPIS

Osnovni zadatak ovog diplomskog rada je analiza bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj kroz period od deset godina gdje se dio rada odnosi na definiranje i pobliže objašnjavanje bruto domaćeg proizvoda, njegove važnosti te metode mjerenja. Potrebno je definirati nominalni i realni bruto domaći proizvod te komponente bruto domaćeg proizvoda. Nakon uvodnog dijela i definiranja svih važnih pojmova za što bolje shvaćanje teme, zadatak ovog rada je usporedba i analiza bruto domaćeg proizvoda iz godine u godinu te na temelju toga prikazati opću sliku ekonomske snage i stanja Republike Hrvatske u zadanom periodu od 2006. do 2015. godine. Bruto domaći proizvod je tržišna vrijednost svih finalnih dobara i usluga proizvedenih u nekoj državi, u ovom slučaju Hrvatskoj, tijekom godine dana izraženih u novčanim jedinicama. Kroz razdoblje koje se analizira Republika Hrvatska je od blagog rasta na početku analiziranog razdoblja ušla u krizu i recesiju 2008. godine koja se nastavila narednih nekoliko godina. Kroz slabljene gospodarskih aktivnosti u vremenu krize i recesije stope bruto domaćeg proizvoda bile su negativne, da bi se gospodarski oporavak ukazao krajem 2014. godine što u konačnici i dovodi do značajnijeg rasta stope bruto domaćeg proizvoda već u prvom kvartalu 2015. godine. Kroz rad se pomoću tablica i grafikona nastoje što bolje prikazati statistički podaci koji su pobliže i interpretirani.

U VARAŽDINU, DANA

15.03.2018

DIR 01 PE

Sažetak

Tema ovog diplomskog rada je analiza bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj kroz period od deset godina gdje se dio rada odnosi na definiranje i pobliže objašnjavanje bruto domaćeg proizvoda, njegove važnosti te metode mjerenja. Glavna zadaća ovog rada je analiza i usporedba bruto domaćeg proizvoda iz godine u godinu te na temelju toga prikazati opću sliku ekonomske snage i stanja Republike Hrvatske u zadanom periodu od 2006. do 2015. godine. Bruto domaći proizvod je tržišna vrijednost svih finalnih dobara i usluga proizvedenih u nekoj državi, u ovom slučaju Hrvatskoj, tijekom godine dana izraženih u novčanim jedinicama. Kroz razdoblje koje se analizira Republika Hrvatska je od blagog rasta na početku analiziranog razdoblja ušla u krizu i recesiju 2008. godine koja se nastavila narednih nekoliko godina. Kroz slabljene gospodarskih aktivnosti u vremenu krize i recesije, stope bruto domaćeg proizvoda bile su negativne, da bi se gospodarski oporavak ukazao krajem 2014. godine što u konačnici i dovodi do značajnijeg rasta stope bruto domaćeg proizvoda već u prvom kvartalu 2015. godine.

Ključne riječi: *bruto domaći proizvod, Hrvatska, metode mjerenja, kriza, gospodarski oporavak, dobra i usluge, ekonomska snaga*

Abstract

The topic of this graduate thesis is the analysis of the gross domestic product in the Republic of Croatia over a period of ten years, whereby a part of the thesis relates to the definition and a more detailed explanation of the gross domestic product, its importance and the measurement methods. The main task of this thesis is the analysis and comparison of gross domestic product for each year and, on this basis, to present a general picture of the economic power and state of the Republic of Croatia during the period from 2006 to 2015. Gross domestic product is the market value of all final goods and services produced in a country, in this case in the Republic of Croatia, over a year, expressed in monetary units. At the beginning of the analyzed period, the Republic of Croatia has experienced a crisis and recession, which has lasted for several years. Due to the weakening of economic activity during the crisis and recession, the rates of gross domestic product were negative. Economic recovery began in late 2014, which has ultimately led to a significant growth rate of gross domestic product in the first quarter of 2015.

Key words: *gross domestic product, the Republic of Croatia, measurement methods, crisis, economic recovery, good and services, economic power*

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Predmet i ciljevi rada	1
1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka	1
1.3. Sadržaj i struktura rada	2
2. EKONOMSKE POLITIKE.....	3
2.1. Monetarna politika.....	3
2.1.1. Ciljevi monetarne politike	4
2.1.2. Instrumenti monetarne politike	4
2.1.3. Vrste monetarne politike	5
2.2. Fiskalna politika	8
2.2.1. Ciljevi fiskalne politike	8
2.2.2. Instrumenti i metode provođenja fiskalne politike.....	9
2.2.3. Učinci fiskalne politike	10
3. POJMOVNO ODREĐENJE BRUTO DOMAĆEG PRIZVODA (BDP)	11
3.1. Definicija bruto domaćeg proizvoda (BDP).....	11
3.2. Nominalni i realni bruto domaći proizvod	13
3.2.1. Deflator bruto domaćeg proizvoda.....	15
3.3. Metode mjerenja bruto domaćeg proizvoda	15
3.3.1. Proizvodna metoda.....	16
3.3.2. Rashodovna metoda	17
3.3.3. Dohodovna metoda	18
3.4. Komponente bruto domaćeg proizvoda.....	19
3.4.1. Osobna potrošnja.....	19
3.4.2. Ulaganja ili investicijska potrošnja	19
3.4.3. Državna potrošnja	20
3.4.4. Neto izvoz	20

4. ANALIZA KRETANJA BRUTO DOMAĆEG PROIZVODA (BDP-a) U HRVATSKOJ OD 2006.-2015.g.	21
4.1. Analiza BDP-a Hrvatske od 2006.-2015.g. - rashodovna metoda.....	22
4.2. Analiza BDP-a Hrvatske od 2006.-2015.g. - proizvodna metoda.....	27
4.3. Kretanje BDP-a Hrvatske od 2006.-2015.g.....	32
4.4. Analiza kretanja BDP-a po stanovniku od 2006.-2015.g.....	35
4.5. Analiza BDP-a po županijama od 2006.-2014.g.....	37
5. ZAKLJUČAK.....	43
LITERATURA.....	45
POPIS TABLICA.....	47
POPIS GRAFIKONA.....	48
POPIS SLIKA.....	49
POPIS FORMULA.....	50

1. UVOD

Bruto domaći proizvod (BDP) je osnovna makroekonomska varijabla, tj. najpoznatija i najčešće korištena mjera agregatne ekonomske aktivnosti, odnosno agregatnog outputa pojedinih gospodarstava. Uz bruto domaći proizvod, agregatni output, štednja, investicije, bogatstvo, nezaposlenost, inflacija te kamatne stope glavne su makroekonomske varijable koje omogućuju različita gledišta na gospodarstvo, odnosno to su pokazatelji na temelju kojih dobivamo sliku ekonomske snage i stanja u nekoj zemlji.

Gospodarska kretanja Hrvatske u periodu od 2006. pa do 2015. godine obilježena su mnogim negativnim učincima koji su se odrazili na makroekonomsku situaciju ali i u konačnici na životni standard građana. Negativna kretanja u gospodarstvu djelomično se smanjuju u posljednje tri godine, dakle početkom 2015. godine zabilježeno je značajnije povećanje bruto domaćeg proizvoda u odnosu na niz prethodnih godina. Međutim, još uvijek gospodarsko stanje nije na željenoj razini, odnosno još uvijek je više identificiranih gospodarskih mogućnosti od onih koje su stvarno iskorištene te koje su zabilježile oporavak od stanja u gospodarskom sektoru države.

1.1. Predmet i ciljevi rada

Predmet ovog rada je analiza bruto domaćeg proizvoda Republike Hrvatske u zadanom periodu. Cilj rada je pobliže obraditi materiju bruto domaćeg proizvoda, ekonomskih politika te analizirati kretanje i obilježja bruto domaćeg proizvoda u periodu od 2006. do 2015. godine.

1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka

Kod izrade rada korišteni su sekundarni izvori podataka. Sekundarni podaci sadržani u radu potječu iz sveučilišnih udžbenika s područja ekonomije i makroekonomije, raznih znanstvenih članaka, časopisa i stručnih publikacija koje sadrže relevantne podatke o temi koja se obrađuje u radu. Kod analiziranja i interpretiranja podataka o bruto domaćem proizvodu korišteni su dostupni podaci sa službenih stranica Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske, Ekonomskog instituta u Zagrebu te drugi izvori. Dakle, analiza je rađena na temelju već postojećih i objavljenih podataka gdje proizlazi da je korištena metoda istraživanja za stolom pošto su poznati podaci interpretirani i obrađeni u željenim okvirima.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Analiza bruto domaćeg proizvoda Hrvatske je osnovna tema ovog rada ali da bi pobliže mogli razumjeti i shvatiti samu analizu, u radu su razrađene i ekonomske politike te posebno poglavlje koje se bavi samo pojmovnim određivanjem bruto domaćeg proizvoda. Dakle, rad se sastoji od tri glavna tematska poglavlja te uvodnog i zaključnog poglavlja, a ukratko o svakom poglavlju u nastavku.

Prvo poglavlje **Uvod**; donosi skraćenu sliku o obrađenom predmetu rada sa ciljevima ovog rada. Uvod donosi i informacije o izvorima podataka te o metodama prikupljanja podataka, a u konačnici sam sadržaj i strukturu rada.

Drugo poglavlje **Ekonomске politike**; u kratkim crtama govori o glavnim ekonomskim politikama kao stabilizatorima gospodarstva. Dakle, definirane su monetarna i fiskalna politika gdje su navedena njihova obilježja, ciljevi i instrumenti.

Treće poglavlje **Pojmovno određenje bruto domaćeg proizvoda**; detaljno razrađuje i definira sve pojmove vezane uz bruto domaći proizvod, realni i nominalni BDP, deflator BDP-a te metode i pristupe mjerenja bruto domaćeg proizvoda.

Četvrto poglavlje je **Analiza kretanja bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj od 2006. do 2015. godine** kao glavna tema ovog rada. Kroz ovo poglavlje obradit će se statistički podaci pribavljeni sa službenih stranica Hrvatskog zavoda za statistiku i Eurostata.

Zadnje poglavlje, peto je **Zaključak** kao sveobuhvatni sažetak cijelog rada, a ponajviše zaključak o samoj temi rada na osnovi saznanja i analiziranih podataka o kretanju hrvatskog bruto domaćeg proizvoda i njegovoj ulozi za hrvatsko gospodarstvo.

Kao dio rada poslije zaključka navode se izvori literature, popis grafikona, tablica, jednadžbi i slika koje su sastavi dio rada da bi što zornije prikazali i potkrijepili donesene zaključke.

2. EKONOMSKE POLITIKE

Ekonomске politike podrazumijevaju dijelove državne politike koja se bavi odnosom države i gospodarstva na način da različitim aktivnostima države i drugih nosioca ekonomsko-političkog odlučivanja stvaraju povoljne društvene klime za optimalan gospodarski i ekonomski razvoj. Puna zaposlenost, stabilne cijene te opća ravnoteža gospodarstva su ciljevi koji se žele postići upravo ekonomskim politikama.

Glavna zadaća ekonomske politike je stvoriti gospodarskim subjektima takvo institucionalno okruženje s takvim sustavom parametara koji će stimulirati ponašanje ekonomskih subjekata koje vodi njihovim parcijalnim ravnotežama, odnosno općem društvenom optimumu. Svako se suvremeno gospodarstvo suočava s osnovnom makroekonomskom dvojnom koja glasi: ni jedna zemlja nema u dugom razdoblju uspjeha u održavanju slobodnog poduzetništva, pune zaposlenosti i niske inflacije, pa je jedna od osnovnih funkcija države poticanje stabilnosti. To čini uporabom ekonomske politike, a u sklopu nje prije svega fiskalnom i monetarnom politikom nastoji ukloniti nezaposlenost i inflaciju te strateški na dugi rok djelovati stabilizacijski.¹

U nastavku ovog poglavlja pobliže ćemo se baviti osnovnim instrumentima ekonomske politike, dakle fiskalnom i monetarnom politikom.

2.1. Monetarna politika

U raznim knjigama svaki autor ima svoju definiciju monetarne politike ali one se u konačnici podudaraju i daljnjim razlučivanjem dovode do istog zaključka.

Monetarna politika je dio ekonomske politike kojom država različitim instrumentima (politikom otvorenog tržišta, politikom diskontne stope i politikom obveznih pričuva) kontrolira ponudu novca i tako utječe na gospodarska kretanja.²

Monetarna politika predstavlja skup pravila, propisa, mjera i instrumenata kojima se regulira količina, struktura i dinamika novčane mase, kao i optjecaj novca na razini nacionalnih, odnosno državnih ekonomija. Osnovna je zadaća monetarne politike praćenje i uvažavanje promjena u optjecaju novca kao i usmjeravanje i korigiranje istih kroz utjecaj na transmisijski mehanizam.³

¹ Benić, Đ.,(2016), Makroekonomija, Školska knjiga, Zagreb, str. 470.

² Ibid, str. 693.

³ Perišin, I., Šokman, A., : Monetarno – kreditna politika, Informator, Zagreb 1992.,str.9.

Monetarna politika je politika koju provodi središnja banka, u našoj državi Hrvatska narodna banka s ciljem da utječe na monetarne i kreditne agregate, kamatne stope te devizne tečajevе, a sve u svrhu ispunjenja ciljeva makroekonomske politike.

2.1.1. Ciljevi monetarne politike

Monetarna politika, kao i sve druge organizacije, udruženja ili djelatnosti temelji se na određenim ciljevima kojima na posljétku teži i želi ih postići. Osnovi cilj monetarne politike u većini zemalja je održavanje stabilnosti cijena.

Ostali ciljevi su:⁴

- *visoka stopa zaposlenosti*
- *ekonomski rast*
- *stabilnost kamatnih stopa*
- *stabilnost financijskih tržišta*
- *stabilnost na deviznom tržištu*

Nabrojani ciljevi odnose se na ostvarivanje uravnoteženoga i održivoga gospodarskog rasta te postizanje visoke razine zaposlenosti. Kod ostvarivanja tih ciljeva treba djelovanje uskladiti sa načelom otvorenoga tržišnog gospodarstva, slobodne konkurencije dajući prednost učinkovitoj raspodjeli sredstava.

2.1.2. Instrumenti monetarne politike

Za postizanje maksimalne efikasnosti monetarne politike služe razni instrumenti koji podrazumijevaju sredstava i metode kojima središnja banka raspolaže da bi ostvarila osnovni cilj, održati stabilnost cijena.

Tri su najvažnija instrumenta kojima se može djelovati kako bi se proširio ili suzio novčani opticaj te stabilizirala gospodarska kretanja, a to su:⁵

- *politika otvorenog tržišta*
- *politika diskontne stope*
- *politika obveznih pričuva*

Uz nabrojene, postoje i drugi manji važni instrumenti kao što su moralno uvjeravanje, propisi o jamstvenim položajima, reguliranje visine kamatne stope.

⁴ Monetarna politika, Skripta, http://www.referada.hr/wp-content/uploads/2014/07/Monetarna-politika_skripta.pdf, pristup 27.12.2018.

⁵ Benić, Đ.,(2016), Makroekonomija, Školska knjiga, Zagreb, str. 231.

Politika otvorenog tržišta, odnosno aktivnosti na otvorenom tržištu najvažnije su oružje u provođenju stabilizacijske politike u razvijenim tržišnim gospodarstvima. Središnja banka provodi aktivnosti na otvorenom tržištu kupnjom ili prodajom vrijednosnih papira te time proširuje ili sužava kreditni potencijal poslovnih banaka. Sve kupnje banka znače kreiranje primarnog novca, odnosno kreiranje pričuva poslovnih banaka u središnjoj banci.⁶

Politika diskontne stope bila je osnovno sredstvo do 1930-ih te tada nije uspjela zaustaviti rast nezaposlenosti i depresiju, ali i danas ostaje regulatorni instrument kreditnog obujma. Kao što znamo, diskontna stopa je kamatna stopa prema kojoj središnja banka reeskontira vrijednosne papire banaka ili naplaćuje kamate na posuđeni novac, promjene u njezinoj visini djeluju na promjene kamatnih stopa na kreditnom tržištu. Tako se kod inflacije diskontna stopa podiže, a kad prijeti recesija diskontna se stopa smanjuje radi stvaranja lakših kreditnih uvjeta.⁷

Politika obveznih pričuva obično se rjeđe rabi, svakih nekoliko godina ali je vrlo važan instrument monetarne politike. Središnja banka svojom odlukom mijenja stope obveznih pričuva i tako određuje ponudu kredita. Sastoji se u određivanju stope obvezne rezerve i drugih uvjeta koji određuju visinu obveznih rezervi koje poslovne banke trebaju obračunati i izdvojiti na depozite (i eventualno druge izvore sredstava). Smanjujući kreditni potencijal banaka, služe za zaštitu deponenata od rizičnog ponašanja banke, te izbjegavanje situacija da pretjerana količina novca u optjecaju izazove inflaciju.

2.1.3. Vrste monetarne politike

U monetarnoj teoriji općeprihvaćeno je stajalište da je osnovni smisao monetarne politike njezino djelovanje na stupanj i dinamiku privredne aktivnosti reguliranjem obujma i strukture efektivne novčane potražnje te točnim formiranjem visine i strukture novčane mase. Prema tome, monetarna politika dijeli se na dvije vrste:⁸

- Restriktivna monetarna politika
- Ekspanzivna monetarna politika

Restriktivna monetarna politika, preko pogoršanja kreditnih uvjeta (rasta kamatnjaka) i smanjenja iznosa raspoloživih kredita banaka, ograničava rast potražnje i djeluje u pravcu snižavanja inflacije. Međutim, treba imati na umu da ograničena ponuda bankarskih kredita dovodi do smanjenja investicija, a time multiplikativno i do smanjenja nacionalnog dohotka i

⁶ BeniĆ, Đ.,(2016), Makroekonomija, Školska knjiga, Zagreb, str. 155.

⁷ Ibid, str. 156.

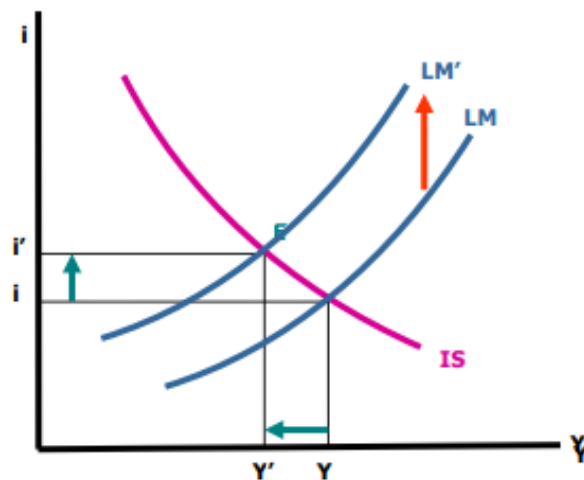
⁸ Lovrinović, I., Ivanov, M.(2009),: Monetarna politika, RRIF plus, Zagreb

zaposlenosti. Uslijed toga, prerestriktivne mjere monetarne politike i njima izazvani poremećaji u financijskom sustavu mogu postati čimbenik smanjenja obujma proizvodnje i pojave recesije u gospodarstvu. Osim toga, iako politika visokih kamatnjaka u pravilu predstavlja dobar instrument eliminiranja inflacijskih pritisaka izazvanih viškom agregatne potražnje nad agregatnom ponudom, posredni učinci takve politike mogu djelovati vrlo destabilizirajuće.⁹

Prilikom provođenja restriktivne monetarne politike koriste se sljedeći instrumenti:¹⁰

- povećanje eskontne stope
- povećanje kamatne stope
- ograničavanje kredita u gospodarstvu
- ograničavanje potrošačkih kredita
- povećanje stope rezervi likvidnosti
- povećanje stope obaveznih rezervi
- poticanje svih oblika štednje

Slika 1. Restriktivna monetarna politika preko IS - LM modela (monetarna kontrakcija)

Izvor: http://web.efzg.hr/dok/MGR/mpenava/Poglavlje_5.pdf pristup 10.01.2018.

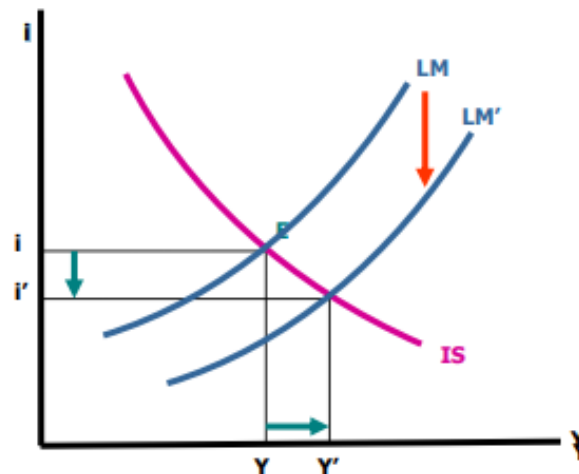
Slika 1. prikazuje monetarnu restrikciju, odnosno smanjenje nominalne ponude novca uz fiksnu razinu cijena pri čemu dolazi do povećanja kamatnih stopa (i) i pada outputa (Y). To dovodi do pada raspoloživog dohotka kao i pada potrošnje. Budući da je prodaja manja, a kamatna stopa viša, investicije moraju padati.

⁹ Lovrinović, I., Ivanov, M.(2003), Novac i gospodarska aktivnost, Ekonomski fakultet, Zagreb, str. 27.

¹⁰ Prašćević, A.: Monetarna politika i ekonomske recesije - ciljevi, instrumenti i efekti, Ekonomski fakultet u Nišu, Niš, 2011.

Ekspanzivna monetarna politika obično se provodi tako da središnja banka na otvorenom tržištu, tj. na sekundarnom tržištu vrijednosnih papira kupuje državne obveznice. Kupnja državnih obveznica na otvorenom tržištu tj. kupnja državnih obveznica koje su već u posjedu pojedinaca, banaka ili drugih financijskih posrednika predstavlja posrednu vezu između središnje banke i državne riznice. To znači da ekspanzivna monetarna politika na početku potiče pad kamatnjaka, a u kasnijoj fazi uzrokuje njegov rast. Uzimajući u obzir tradicionalnu zakonitost odnosa između investicija i cijene novca, u dugom roku iščezavaju pozitivni učinci koji bi mogli doprinijeti gospodarskom rastu, a inflacija ostaje kao jedina posljedica monetarne ekspanzije.¹¹

Slika 2. Ekspanzivna monetarna politika preko IS - LM modela (monetarna ekspanzija)

Izvor: http://web.efzg.hr/dok/MGR/mpenava/Poglavlje_5.pdf pristup 10.01.2018.

Slika 2. prikazuje monetarnu ekspanziju iz čega proizlazi povećanje nominalne ponude novca uz fiksnu razinu cijena, što uzrokuje smanjenje kamatnih stopa (i) te porast outputa (Y). Samim time raste raspoloživi dohodak kao i potrošnja. Tom reakcijom povećava se prodaja, kamatna stopa postaje niža, a investicije rastu.

Ekspanzivna monetarna politika provodi se primjenom sljedećih instrumenata:¹²

- sniženjem eskontne stope
- sniženjem kamatne stope na kredite u bankarskom sustavu
- povećanjem kredita gospodarstvu, povećanjem kredita stanovništvu
- smanjenjem stope obaveznih rezervi
- smanjenjem stope rezervi likvidnosti, itd.

¹¹ Lovrinović, I., Ivanov, M.: Monetarna politika, RRIF plus, Zagreb, 2009.

¹² Prašćević, A.: Monetarna pol. i ekonomske recesije - ciljevi, instrumenti i efekti, Ekonomski fakultet, Niš, 2011.

2.2. Fiskalna politika

Fiskalna politika je dio ekonomske politike, tj. područje javnih financija u kojima se uporabom fiskalnih instrumenata ili instrumenata javnih prihoda i rashoda utječe na ostvarivanje ciljeva ekonomske politike te se odnosi na oporezivanje i javnu potrošnju.¹³

Naziv „*fiskalna politika*“ potječe od engleskih riječi „*fiscal policy*“, što u doslovnom prijevodu znači „*politika javnih prihoda*“. Pojam politika potiče od grčke riječi polis – država, tj. riječi politikos – državni, javni, građanski. Pojam „*fiskalan*“ potiče od latinske riječi „*fiskus*“, koja označava državnu blagajnu i pravnu osobu koja je nosilac imovinskih prava i zastupa je u svim njezinim imovinsko – pravnim odnosima. Bavi se načinima prikupljanja novca u državnu blagajnu i njegovog trošenja. Najbolji način prikupljanja sredstava za javnu raspodjelu predstavlja oporezivanje gdje porezi predstavljaju najizdašniji prihod uopće.

Fiskalna se politika sastoji od politike opće potrošnje (proračunska politika, odnosno javni rashodi) i porezne politike. Vezano na poremećaje u čiju se svrhu i provodi, odnosno prema obilježjima, u načelu može se razlikovati ekspanzijska ili antirecesijska fiskalna politika i kontrakcijska ili antiinflacijska politika. Vezano na ciljeve zbog kojih se provodi možemo je podijeliti na politiku koja pridonosi makroekonomskim ciljevima kao što su gospodarski rast, puna zaposlenost, stabilnost cijena te politiku koja ima ciljeve više ili manje odvojene od tih ciljeva, npr. zaštita domaće industrija, smanjenja potrošnje alkoholnih pića itd.¹⁴

2.2.1. Ciljevi fiskalne politike

Ciljevi fiskalne politike ostvaruju se kroz javne prihode, javne rashode, fiskalni deficit i javni dug. Osnovni ciljevi fiskalne politike podudaraju se sa osnovnim ekonomskim ciljevima društva, a to su:

- visoka (puna) zaposlenost,
- niska i stabilna inflacija,
- održiva platno bilancna pozicija
- visok i stabilan privredni rast.

¹³ Benić, Đ.,(2016), Makroekonomija, Školska knjiga, Zagreb, str. 240.

¹⁴ Ibid

Uz osnovne ciljeve važni su i sljedeći ciljevi:

- smanjenje ekonomske nejednakosti,
- smanjenje regionalnih razlika itd.

Postoje globalni i specifični ciljevi. U globalne ubrajamo: gospodarski rast i razvoj kroz poticanje društvenog proizvoda, ekonomsku ravnotežu i stabilnost cijena te pravedniju raspodjelu dohotka. U specifične ciljeve ubrajamo: financiranje ponude javnih dobara i usluga, ravnomjerniju socijalnu raspodjelu javne potrošnje te strukturno – razvojnu funkciju.

2.2.2. Instrumenti i metode provođenja fiskalne politike

Instrumenti fiskalne politike osobito se koriste za ostvarivanje ciljeva ekonomske politike. Odnos ciljeva i instrumenata pripada centralnim i najsloženijim pitanjima teorije ekonomske politike. Na relaciji ciljevi - instrumenti rješava se pitanje konzistentnosti ekonomske politike koja je ključna za njezinu učinkovitost. Testiranjem konzistentnosti ekonomske politike želi se ustanoviti jesu li u danom okviru strukturnih, institucionalnih, političkih i drugih ograničenja odabrani ciljevi i instrumenti međusobno sukladni. Mjere ekonomske politike moraju biti pomno odabrane i međusobno jako dobro izbalansirane u odnosu prema postavljenim ciljevima.

S obzirom na način provođenja, ukupna se fiskalna politika sastoji od diskrecijske ili tekuće fiskalne politike i ugrađenih ili automatskih stabilizatora:¹⁵

Diskrecijska državna politika svjesno je državno reguliranje potrošnje i poreznih aktivnosti. Korištenjem javnih prihoda i javnih rashoda utječe na gospodarska kretanja. Mjere koje se tiču ukidanja postojećih ili drugih elemenata oporezivanja, promjena veličine i strukture javnih rashoda i slično. Obično se smatra da je fiskalna politika djelotvornija u upravljanju potražnjom nego ponudom, tj. u ostvarivanju stabilizacijskih ciljeva nego u ostvarivanju dugoročnih ciljeva gospodarskog rasta i razvoja.

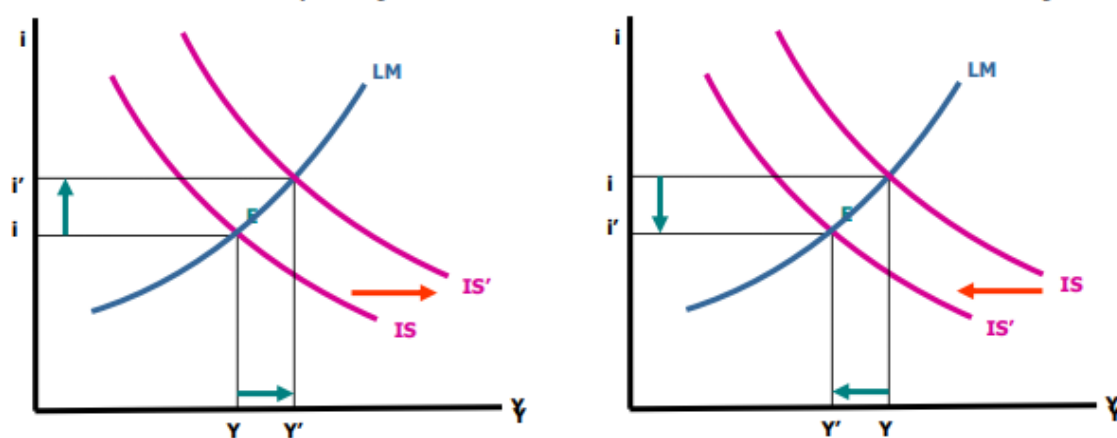
Ugrađeni ili automatski stabilizatori na agregatnu potražnju djeluju automatski bez ljudske intervencije te dijeluju u smjeru stabiliziranja gospodarstva. Ugrađeni stabilizatori se najčešće vezuju za tri fiskalna instrumenta; proporcionalno ili progresivno oporezivanje dohotka pojedinca i dobiti trgovačkih društava te naknade za nezaposlene.

¹⁵ Benić, Đ.,(2016), Makroekonomija, Školska knjiga, Zagreb, str. 241.

2.2.3. Učinci fiskalne politike

Učinci fiskalne politike mogu se analizirati IS - LM modelom koji omogućava da se na vrlo jednostavan način shvati i analizira utjecaj fiskalne politike. Postupak se sastoji u tome što se utvrdi kako se pomiču IS i LM krivulje kao posljedica neke ekonomske politike ili druge promjene u ekonomskom okruženju i onda utvrdi nova točka ravnoteže u njihovom presjeku. Učinak dohotka fiskalne politike ovisi o nagibima IS i LM krivulja.¹⁶

Slika 3. Fiskalna politika preko IS - LM modela (fiskalna ekspanzija – lijevo; fiskalna kontrakcija- desno)

Izvor: http://web.efzg.hr/dok/MGR/mpenava/Poglavlje_5.pdf pristup 10.01.2018.

Na slici 3. prikazane su fiskalna ekspanzija i fiskalna kontrakcija. Na lijevoj slici početna je ravnoteža u točki E uz dohodak Y i kamatnu stopu I. Porast državne potrošnje pomiče IS krivulju na položaj IS'. Povećana državna potrošnja uzrokuje gibanje duž LM krivulje i povećanje kamatne stope zbog čega se istiskuje dio investicijske potrošnje. Porast manjka, bilo zbog porasta državne potrošnje, bilo zbog smanjenja poreza, naziva se fiskalnom ekspanzijom.¹⁷

Povećanje poreza smanjuje raspoloživi dohodak stanovništva, dolazi do pada potrošnje i time, kroz multiplikator, do pada outputa. To znači da, za iste kamatne stope, imamo manji output, što će reći da se IS krivulja pomiče u lijevo. Istovremeni pad kamatne stope, preko utjecaja na investicije, smanjuje pad outputa, koji bi inače bio još veći. Na desno prikazanoj slici je pretpostavljeno da je država odlučila smanjiti proračunski manjak, i to povećanjem poreza uz istovremeno nepromijenjenu javnu potrošnju. Takva promjena fiskalne politike naziva se fiskalnom kontrakcijom ili fiskalnom konsolidacijom.

¹⁶ Benić, Đ.,(2016), Makroekonomija, Školska knjiga, Zagreb, str. 242.

¹⁷ Ibid

3. POJMOVNO ODREĐENJE BRUTO DOMAĆEG PRIZVODA (BDP)

Bruto domaći proizvod je ekonomski pokazatelj koji se najpomnije prati jer se smatra kao najbolja pojedinačna mjera gospodarskog stanja društva. Ako želimo ocijeniti poslovanje određene osobe najjednostavnije je pogledati njezin dohodak. Jasno je da će osoba sa većim dohotkom sebi lakše priuštiti osnovne potrepštine te ostale dodatne užitke, a isto tako će vjerojatno ta ista osoba imati i bolji životni standard – veći i ljepši stan ili kuću, skuplji automobil, raskošniji godišnji odmor i drugo. Na isti ovaj način možemo promatrati i nacionalnu ekonomiju u cjelini. Dakle, kod ocjenjivanja u kakvom je stanju nacionalna ekonomija, logično je pogledati ukupni dohodak svih subjekata ekonomije te u tu svrhu upravo služi bruto domaći proizvod (BDP) koji mjeri dvije stvari: **ukupan dohodak svih subjekata ekonomije i ukupne izdatke za potrošnju roba i usluga**. BDP može mjeriti ove dvije stvari iz razloga što su agregati u suštini isti. Jednostavno, u svakoj razmjeni sudjeluju prodavač i kupac. Svaku kunu koju je kupac potrošio je zapravo prodavač uprihodio te na taj način njihova transakcija jednako pridonosi dohotku i izdacima ekonomije za potrošnju te neovisno o tome mjerili li BDP ukupan dohodak ili izdatke, on se povećava za isti taj iznos.¹⁸

3.1. Definicija bruto domaćeg proizvoda (BDP)

Bruto domaći proizvod definira se kao ukupan zbroj cjelokupne gospodarske aktivnosti u jednoj zemlji, neovisno o tome tko posjeduje proizvodna sredstva.¹⁹

Bruto domaći proizvod (BDP) definira se i kao tržišna vrijednost svih finalnih roba i usluga proizvedenih u nekoj zemlji tijekom danog razdoblja.²⁰

Kako bi mogli odgovoriti na složenija pitanja vezana za bruto domaći proizvod potrebno je svaki dio jednostavne definicije dodatno analizirati:²¹

- „BDP je tržišna vrijednost...“ – BDP zbraja različite vrste proizvoda u jedinstvenu mjeru vrijednosti ukupne ekonomske aktivnosti i to po tržišnim cijenama. Ako je neki proizvod dva puta skuplji od drugog onda on doprinosi dva puta više BDP-u.
- „...svih“ – uključeni su svi proizvodi na legalnom tržištu, a isto tako i usluge. BDP uključuje i tržišne vrijednosti usluga stanovanja, a uzima u obzir i one koji posjeduju vlastiti stambeni prostor na način da se procjeni njegova najamna vrijednost (kao da vlasnik sam sebi plaća najamninu) i time je taj iznos ubrojen u njegove izdatke i dohodak

¹⁸ Mankiw Gregory, N.,(2006), Osnove ekonomije, MATE, Zagreb, str. 500.

¹⁹ Stutely, R. (2007), Ekonomski pokazatelji: smisao ekonomije i ekonomskih indikatora. Masmedia i Poslovni dnevnik, Zagreb, str. 42.

²⁰ Mankiw Gregory, N.,(2006), Osnove ekonomije, MATE, Zagreb, str. 502.

²¹ Ibid, str.502.

te time ulazi u BDP. BDP isključuje nezakonito proizvedene i prodane proizvode poput, droge. Isto tako su isključeni i proizvodi proizvedeni i konzumirani u kućanstvu koji nikada ne dospiju na tržište.²²

- „...finalnih“ – finalni proizvod je krajnji proizvod, npr. ako seljak proizvede mlijeko, i to mlijeko proda tvornici koja će proizvesti sir, onda je to mlijeko intermedijarno dobro i ono ne ulazi u BDP već je ta vrijednost uključena u vrijednost finalnog proizvoda. Mlijeko može biti i finalni proizvod ako je to isto mlijeko prodano za konzumaciju, a ne daljnju preradu. Izuzetak je kod onih intermedijarnih dobra koja se ne koriste odmah već će se kasnije iskoristiti ili prodati pa privremeno ulaze u obračun BDP-a.²³
- „...roba i usluga“ – uključuju se sve opipljive robe i neopipljive usluge
- „...proizvedenih“ – uključene robe i usluge tekuće proizvodnje, dakle ne uključuje transakcije proizvoda proizvedenih u prošlosti. Npr. ukoliko kupujemo rabljeni automobil on se ne ubraja u BDP pošto je već kod prve kupnje obračunat.²⁴
- „...u nekoj zemlji“ – mjeri vrijednost proizvodnje na geografskom području jedne države. Proizvodnja Hrvata na privremenom radu u Njemačkoj dio je njemačkog BDP-a. Proizvodi proizvedeni na području neke zemlje neovisno o nacionalnosti vlasnika tvornice ulaze u BDP zemlje gdje su proizvedeni.²⁵
- „...tijekom danog razdoblja.“ – mjeri se vrijednost proizvodnje tijekom kvartala (tromjeseča) ili godine. Mjeri se tok dohodaka i izdataka. Država BDP kvartala obično prikazuje kao BDP na godišnjoj razini na način da taj BDP odgovara iznosu dohotka i potrošnje u tom kvartalu pomnožen s četiri.²⁶

Kroz ovu definiciju gdje je svaki njen dio posebno razjašnjen pobliže smo ušli u tematiku bruto domaćeg proizvoda i spoznali što sve doprinosi ukupnoj vrijednosti. Bruto domaći proizvod, odnosno agregatni output osnovna je makroekonomska varijabla te o BDP-u kao mjeri agregatne proizvodnje možemo razmišljati na tri ekvivalentna načina.²⁷

- BDP je vrijednost finalnih dobara i usluga proizvedenih u gospodarstvu tijekom danog razdoblja
- BDP je zbroj dodane vrijednosti u gospodarstvu tijekom danog vremena
- BDP je zbroj dohodaka u gospodarstvu tijekom danog razdoblja.

²² Mankiw Gregory, N.,(2006), Osnove ekonomije, MATE, Zagreb, str. 502.

²³ Ibid, tr.503.

²⁴ Ibid

²⁵ Ibid

²⁶ Ibid

²⁷ Blanchard, O.(2011), Makroekonomija, Mate, Zagreb, str. 36.

3.2. Nominalni i realni bruto domaći proizvod

Poznajući bruto domaći proizvod kao ukupnu potrošnju roba i usluga na svim tržištima jedne ekonomije dolazimo do činjenice, tj. pretpostavke da potrošnja raste iz godine u godinu pa tada ekonomija proizvodi više roba i usluga ili prodaje te robe i usluge po višim cijenama. Dakle, iz povećanja potrošnje proizlaze dva učinka koja ekonomisti nastoje razdijeliti. Analizirajući ta dva učinka dolazimo do **nominalnog i realnog** bruto domaćeg proizvoda.

Nominalni BDP je BDP iskazan u tekućim cijenama i jednostavno se dobiva kao zbroj proizvedenih količina finalnih dobara i usluga pomnoženih s njihovim tekućim cijenama. Tekuće cijene uključene u vrijednost nominalnog BDP-a nisu stalne, već se zbog različitih faktora konstantno mijenjaju možemo zaključiti da nominalni BDP iskazuje kretanje realnog BDP-a ali isto tako i kretanje cijena.²⁸

Realni BDP je vrijednost svih finalnih dobara i usluga pomnoženih sa njihovim stalnim cijenama. Realni BDP dobiva se inflacioniranjem ili deflacioniranjem nominalnog BDP-a, čime se BDP preračunava na stalne cijene. Iz toga proizlazi da ako se cijene u promatranom razdoblju povećavaju, njihov se utjecaj uklanja deflacioniranjem, a ako se smanjuju onda se provodi inflacioniranje. Dakle, deflacioniranje i inflacioniranje je postupak u kojemu se nominalni BDP dijeli s indeksom cijena da bi se dobio realni BDP (kod inflacije indeks je veći od 100 i provodi se deflacioniranje, a pri deflaciji indeks je manji od 100 i provodi se inflacioniranje).²⁹

Nominalni BDP iskazuje se u dolarima, za područje eurozone u eurima dok se u Hrvatskoj iskazuje u kunama. Kako vrijeme prolazi tako cijene proizvoda i usluga rastu pa je tako nominalni BDP sve veći neovisno o količini proizvedenoga. Za mjerenje gospodarske aktivnosti neke zemlje ključan faktor je realni BDP koji izračunavamo na sljedeći način:

$$\text{realni BDP} = \frac{\text{nominalni BDP}}{\text{razina cijena}} \quad 30 \quad (1)$$

Kod iskazivanja, tj. prezentiranja bruto domaćeg proizvoda obično se koristi stopa rasta pa ćemo prikazati formulu pomoću koje se dolazi do stope rasta za veličinu te u nastavku isto prikazati na primjeru.³¹

$$g_y(t - 1, t) = \frac{Y_t - Y_{t-1}}{Y_{t-1}} \quad (2)$$

²⁸ Benić, Đ.,(2016), Makroekonomija, Školska knjiga, Zagreb, str. 23.

²⁹ Ibid, str. 24.

³⁰ Kruger, D.(2009), Makroekonomika, prijevod Bičanić i suradnici, Ekonomski fakultet, Zagreb, str. 11.

³¹ Ibid

Stopa rasta neke veličine u određenom razdoblju $g_y(t-1,t)$ jednaka je razlici veličine Y u godini t i veličine Y u godini prije ($t-1$) podijeljenoj sa veličinom Y u godini prije ($t-1$). Kao primjer možemo uzeti nominalni BDP Republike Hrvatske iz 2006.g. i 2007.g. kao bi došli do stope rasta realnog BDP-a u odnosu na prethodnu godinu. Iz toga proizlazi da je zabilježen rast po stopi rasta od 9,47%.

$$g_y(2006,2007) = \frac{322310 - 294437}{294437} = 0,0946654 = 9,47 \% \quad (3)$$

Kod bruto domaćeg proizvoda stopa rasta može biti pozitivna i negativna. Ukoliko imamo pozitivnu stopu rasta bruto domaćeg proizvoda to nazivamo **ekspanzijom**, dok u obrnutom slučaju kod negativne stopa rasta koristimo termin **recesija**.

Tablica 1. Primjer izračunavanja nominalnog i realnog BDP-a u ovom slučaju za ekonomiju koja proizvodi samo dva finalna proizvoda, sir i bicikle

Godina	Cijena sir	Količina sira	Cijena bicikla	Količina bicikla
2006.	8 €	100	700 €	50
2007.	10 €	200	750 €	80
2008.	11 €	300	800 €	130
Izračun nominalnog BDP-a				
Godina				
2006.	(8 € po siru * 100 sira) + (700 € po biciklu * 50 bicikla)			= 35.800 €
2007.	(10 € po siru * 200 sira) + (750 € po biciklu * 80 bicikla)			= 62.000 €
2008.	(11 € po siru * 300 sira) + (800 € po biciklu * 130 bicikla)			= 107.300 €
Izračun realnog BDP-a ako je 2006. bazna godina				
Godina				
2006.	(8 € po siru * 100 sira) + (700 € po biciklu * 50 bicikla)			= 35.800 €
2007.	(8 € po siru * 200 sira) + (700 € po biciklu * 80 bicikla)			= 57.600 €
2008.	(8 € po siru * 300 sira) + (700 € po biciklu * 130 bicikla)			= 93.400 €

Izvor: izrada autora uz pomoć primjera iz knjige Mankiw Gregory, N.,(2006), Osnove ekonomije, MATE, Zagreb, str. 508

3.2.1. Deflator bruto domaćeg proizvoda

Iako je deflator BDP-a jedan od načina mjerenja inflacije potrebno ga je spomenuti pošto do njega dolazimo pomoću nominalnog i realnog bruto domaćeg proizvoda.

BDP deflator je odnos nominalnog i realnog BDP-a u godini t , odnosno BDP-a po tekućim cijenama i BDP-a u cijenama bazne godine. Dakle, deflator se upotrebljava radi uklanjanja inflacijskog utjecaja iz BDP-a, a definira se kao prosječna cjenovna promjena svih dobara koja su uključena u BDP. Stopa inflacije jednaka je stopi promjene BDP deflatora.³²

$$P_t = \frac{\text{nominalni BDP}_t}{\text{realni BDP}_t} = \frac{\$Y_t}{Y_t} \quad (4)$$

Nominalni i realni BDP jednaki su u baznoj godini pa deflator BDP-a za baznu godinu uvijek iznosi 1, tj. 100 jer se zapravo indeksni brojevi često postavljaju da budu jednaki 100.

Ako zamislimo da količina roba i usluga raste iz godine u godinu, a cijena se ne mijenja, znači da imamo jednaki porast nominalnog i realnog BDP-a pa se u tom slučaju deflator ne mijenja. U obrnutom slučaju, količina proizvedenoga ostaje ista, ali se mijenjaju cijene, realni BDP se ne mijenja ali tom prilikom raste nominalni BDP pa raste i deflator. Kao što možemo zaključiti, deflator BDP pokazuje što se događa sa cijenama, a ne sa proizvedenim količinama.

Tablica 2. Primjer izračuna BDP deflatora na temelju tablice 1.

Godina	Nominalni BDP	Realni BDP	Deflator BDP-a
2006.	= 35.800 €	= 35.800 €	$(35.800\text{€}/35.800\text{€}) * 100 = 100$
2007.	= 62.000 €	= 57.600 €	$(62.000\text{€}/57.600\text{€}) * 100 = 108$
2008.	= 107.300 €	= 93.400 €	$(107.300\text{€}/93.400\text{€}) * 100 = 115$

Izvor: izrada autora na temelju podataka iz tablice 1.

3.3. Metode mjerenja bruto domaćeg proizvoda

Dva temeljna načina pomoću kojih prikazujemo BDP su realni i nominalni BDP o kojima je već bilo riječi ali postoje pristupi mjerenja, tj. metode koje obračunavaju proizvod sa aspekta proizvodnje, raspodjele i potrošnje. Hrvatski zavod za statistiku računa ga na sva tri načina te osigurava da su zbrojevi jednaki zbog načela vođenja knjigovodstva.

³² Benić, Đ.,(2016), Makroekonomija, Školska knjiga, Zagreb, str. 29.

Tri metode, tj. pristupa mjerenja bruto domaćeg proizvoda su:

- *proizvodna metoda, tj. proizvodni pristup* – zbroj vrijednosti proizvodnje svih industrijskih sektora gospodarstva
- *rashodovna (potrošna) metoda, tj. potrošni pristup* – zbroj svih izdataka na robu i usluge svih sektora potrošnje gospodarstva
- *dohodovna metoda, tj. dohodovni pristup* – zbroj svih dohodaka u procesu proizvodnje

3.3.1. Proizvodna metoda

Proizvodna metoda, tj. proizvodni pristup mjeri BDP kao tržišnu vrijednost finalnih proizvoda koji su nastali u gospodarstvu u određenom razdoblju, obično u godini dana. Kod ove metode u obračun ulaze finalni proizvodi i usluge, a obračunava se prema koncepciji dodane vrijednosti pa isključuju kupoprodaje u međufaznoj proizvodnji što znači da se samo zbrajaju dodane vrijednosti svih proizvođača, a to su vrijednosti umanjene za vrijednost inputa kupljenih od drugih proizvođača. U BDP ulaze i kapitalna dobra (trajna dobra) te investicije u zalihe (neprodani gotovi proizvodi, poluproizvodi te sirovi materijali). U BDP ulaze i usluge države (obrana, obrazovanje, zdravstvo) iako ne prolaze tržišno vrednovanje ali se vrednuju. U obračun ne ulaze aktivnosti „uradi sam“ dok „podzemno gospodarstvo“ ulazi na način da statistički zavodi rade procjene tih vrijednosti.³³

Tablica 3. Proizvodni pristup računanju BDP-a (doprinos industrijskih sektora 2008.)

Sektor	Dodana vrijednost, u mil. kuna	Udio u nominalnoj bruto dodanoj vrijednosti
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	19,011	6,4%
Prerađivačka industrija, rudarstvo i komunalne usluge	59,753	20,2%
Građevinarstvo	24,659	8,3%
Trgovina na veliko i malo	36,122	12,2%
Hoteli i restorani	12,791	4,3%
Prijevoz, skladištenje i veze	25,480	8,6%
Financijsko posredovanje i poslovanje nekretninama	67,743	22,9%
Javna uprava i obrana, obrazovanje, zdravstvo i socijala	49,870	16,9%
Bruto dodana vrijednost	295,430	100,0%
Porezi minus subvencije na proizvode	46,729	/
Bruto domaći proizvod	342,159	/

Izvor: izrada autora prema tablici iz Kruger, D.(2009), Makroekonomika, prijevod Bičanić i suradnici, Ekonomski fakultet, Zagreb, str. 27.

³³ Benić, Đ.,(2016), Makroekonomija, Školska knjiga, Zagreb, str. 17.

3.3.2. Rashodovna metoda

Rashodovna metoda mjeri BDP kao ukupno trošenje na finalna dobra na način da se zbroje ukupni izdaci na robu i usluge svakog sektora potrošnje. Zbroj potrošnje kućanstva **C**, bruto investicija **I**, državne potrošnje **G** te razlike izvoza **X** i uvoza **M** predstavlja ukupno trošenje te se može prikazati jednostavnom jednačbom:³⁴

$$Y = C + I + G + (X - M) \quad (4)$$

Ovu prikazanu relaciju u makroekonomiji zovemo i jednakost dohotka i potrošnje pošto je BDP jednak ukupnom outputu te je jednak ukupnoj proizvodnji, ukupnom trošenju i ukupnom dohotku. Dakle, svaka stavka ove definicije je komponenta BDP-a te će o svakoj biti riječi u nastavku.

Tablica 4. BDP Hrvatske prema rashodovnoj metodi 2006. i 2011. godine, stalne cijene u cijenama prethodne godine

	2006		2011	
1. Osobna potrošnja	167.084		193.991	
Kućanstava		164.880		190.747
NPUSK*		2.204		3.244
2. Bruto investicije	84.743		69.011	
Bruto investicije u fiksni kapital		75.597		67.922
Promjena zaliha		9.145		1.089
3. Državna potrošnja	52.058		65.834	
Individualna potrošnja države		25.831		33.448
Kolektivna potrošnja države		26.228		32.386
4. Neto izvoz	-20.765		-1.719	
Izvoz roba i usluga	112.125		126.578	
Robe (fob)		49.699		58.591
Usluge		62.426		67.988
Uvoz roba i usluga	132.890		128.297	
Robe (fob)		111.293		105.747
Usluge		21.596		22.550
Bruto domaći proizvod	283.120		327.118	

*neprofitne ustanove koje služe kućanstvima

Izvor: izrada i obrada autora prema: *Državni zavod za statistiku*

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2015/12-01-03_01_2015.htm 10.01.2018.

³⁴ Kruger, D.(2009), Makroekonomika, prijevod Bičanić i suradnici, Ekonomski fakultet, Zagreb, str.28.

3.3.3. Dohodovna metoda

Dohodovna metoda mjeri BDP zbrajanjem dohodaka primljenih od proizvođača, profita te poreza plaćenih državi i amortizacije. Kod ove metode moramo obratiti pažnju na neto nacionalni proizvod NNP, tj. neto domaći proizvod NDP te nacionalni dohodak ND. **Nacionalni dohodak** je sličan BDP-u, ali nije isto što i nominalni BDP. Neki ljudi u Hrvatskoj nisu Hrvati pa premda njihov rad pridonosi BDP-u Hrvatske, njihova primanja nisu dio nacionalnog dohotka. S druge strane postoje Hrvati koji proizvode robu i usluge izvan zemlje pa iako ne pridonose BDP-u Hrvatske, njihovi prihodi jesu dio nacionalnog dohotka. Kada BDP-u dodamo prihode od vlasništva nad faktorima proizvodnje u ostatku svijeta (prihodi Hrvata koji nisu zarađeni u Hrvatskoj) i oduzmemo prihode stranaca od vlasništva nad domaćim faktorima proizvodnje, onda dobijemo veličinu koju zovemo **bruto nacionalni dohodak** (BND). BND je ukupna vrijednost sve robe i usluga koje su proizveli Hrvati, dok je BDP vrijednost sve robe i usluga proizvedenih u Hrvatskoj. Ima i drugih dijelova BND-a koji nisu dio nacionalnog dohotka. Najprije moramo oduzeti amortizaciju. Amortizacija kapitala je trošak proizvodnje u nacionalnom gospodarstvu pa njegovo oduzimanje daje neto vrijednost ekonomskih aktivnosti. BND umanjen za amortizaciju jednak je **neto nacionalnom dohotku** (NND). Kad od NND-a oduzmemo poreze na dodanu vrijednost i prireze, dobijemo **nacionalni dohodak**.³⁵

Nacionalni dohodak mjeri dohodak zarađen od isporučitelja svih činitelja proizvodnje koji su upotrijebljeni u proizvodnji ukupnog outputa.³⁶

Tablica 5. Dohodci koji čine nacionalni dohodak

Kompenzacija zaposlenima	dohodak radnika - plaće nadnice, beneficije, doprinosi socijalnom osiguranju i mirovinskom fondu - bez dohotka samozaposlenih
Vlasnički dohodci	dohodci od rada i kapitala samozaposlenih
Dohodak od renti	dohodak koji se zarađuje iznajmljivanjem zemlje ili građevina
Profiti korporacija	razlika između prihoda i troškova korporacija iz koje se plaća porez na dohodak korporacije i dividende dioničarima
Neto kamate	razlika između zarađenih kamata od poslovanja i inozemnih izvora i isplaćenih kamata koje pojedinci ostvaruju

Izvor: izrada autora prema BeniĆ, Đ.,(2016), Makroekonomija, Školska knjiga, Zagreb, str. 20

³⁵ Kruger, D.(2009), Makroekonomika, prijevod Bičanić i suradnici, Ekonomski fakultet, Zagreb, str.32.

³⁶ BeniĆ, Đ.,(2016), Makroekonomija, Školska knjiga, Zagreb, str. 20.

Tablica 6. Primjer dohodovnog pristupa mjerenju BDP-a u mlrd. & SAD, 2003

Bruto domaći proizvod	10.984
1. naknade zaposlenicima	6.186
2. dohodci vlasnika	846
3. dohodak od najamnina	164
4. neto kamata	582
5. dobit poduzeća	1.059
6. amortizacija	1.308
7. porez na proizvodnju	739
8. statistička odstupanja i ostalo	100

Izvor: P.A. Samulson, W.D. Nordhaus, Ekonomija XVIII. izdanje, MATE, Zagreb 2007.

3.4. Komponente bruto domaćeg proizvoda

Komponente bruto domaćeg proizvoda susreli smo kod rashodovne metode obračuna BDP-a te će u nastavku biti dodatno pojašnjene. Unutar neke ekonomije potrošnja može biti usmjerena na različite načine, pa tako i BDP uključuje sve oblike potrošnje na domaće proizvedene usluge i robe. Svaka je novčana jedinica potrošena unutar jedne od komponenata potrošnje pa je zbog toga BDP jednak njihovom zbroju.

3.4.1. Osobna potrošnja

Potrošnja se definira kao zbroj svih izdataka kućanstva na svu robu, na primjer za trajna potrošna dobra (automobile, namještaj, televizore), netrajna potrošna dobra (hrana, odjeća, benzin) i usluge kojima se smatraju neopipljiva dobra (masaže, financijske usluge, obrazovanje, zdravstvo). Jedini oblik kupnji koje nisu uključene u potrošnju su izdaci na nove kuće i stanove.³⁷

3.4.2. Ulaganja ili investicijska potrošnja

Ulaganja ili investicijska potrošnja je kupovanje roba koje će se koristiti u budućnosti za proizvodnju drugih roba i usluga. Sastoji se od zbroja izdataka tvrtki na nove zgrade, opremu

³⁷ Mankiw Gregory, N.,(2006), Osnove ekonomije, MATE, Zagreb, str. 505.

(strojeve) i zalihe kojima se pribrajaju izdaci kućanstva na nove kuće i stanove. Razlikuju se tri kategorije izdataka: **fixsne investicije u stambene objekte – nekretnine/novogradnje** (izdaci kućanstva na kuće i stanove), **ostale fixsne investicije** (izdaci poduzeća na zgrade i opremu potrebnu za poslovanje) i **investicije u zalihe** (promjene zaliha poduzeća). Prikaz kumuliranja zaliha je važan. Kad Apple ne proda proizvedeni iPhone nego ga zadrži kao dio svojih zaliha, pretpostavlja se da je Apple sam sebi kupio iPhone pa to znači da se kod obračunavanja nacionalnog dohotka iPhone smatra Applovim ulaganjem. Ako ga Apple kasnije proda, ulaganje u zalihe će biti negativno.³⁸

3.4.3. *Državna potrošnja*

Državna potrošnja obuhvaća kupnju roba i usluga mjesnih, državnih i federalnih vlasti te uključuju plaće državnih službenika i troškove javnih radova. U Hrvatskoj je to potrošnja središnje države te županija, gradova i lokalne samouprave, ali i fondova, mirovinskoga i zdravstvenog te raznih fondova za ceste koji se svi zajedno nazivaju "šira, tj. opća država"). Treba primijetiti da ukupni izdaci vlade nisu jednaki njezinim ukupnim plaćanjima: transferna plaćanja kućanstva (kao što je socijalna pomoć, pomoć nezaposlenima itd.) ili kamata na javni dug su plaćanja države koja *nisu* uključena u državnu potrošnju.³⁹

3.4.4. *Neto izvoz*

Neto izvoz je razlika potrošnje stranaca na domaće proizvedenu robu (izvoz) i domaće potrošnje na stranu robu (uvoz). Dakle, što neka tvrtka proda više proizvoda izvan svojih granica, tj. drugoj državi time povećava neto izvoz. Neto iz izraza neto izvoz ukazuje na činjenicu da uvoz oduzimamo od izvoza i to zato što je uvoz roba i usluga sastavni dio drugih komponenti BDP-a. Npr. ako kućanstvo kupi automobil iz Njemačke vrijednosti 15.000 € onda je osobna potrošnja porasla za 15.000 €, ali se smanjio neto izvoz za isti iznos zbog toga što je auto iz uvoza. Iz ovoga proizlazi da svaki puta kada netko kupi robu ili usluge iz inozemstva neto izvoz se smanjuje, ali to nema utjecaja na BDP zato što su osobna potrošnja, ulaganja ili državni izdaci istovremeno u porastu.⁴⁰

³⁸ Ibid

³⁹ Kruger, D.(2009), Makroekonomika, prijevod Bičanić i suradnici, Ekonomski fakultet, Zagreb, str. 30.

⁴⁰ Mankiw Gregory, N.,(2006), Osnove ekonomije, MATE, Zagreb, str. 506.

4. ANALIZA KRETANJA BRUTO DOMAĆEG PROIZVODA (BDP-a) U HRVATSKOJ OD 2006.-2015.g.

Kroz ovo poglavlje analizirat će se podaci o bruto domaćem proizvodu gdje će se vidjeti promjene iz godine u godinu kroz desetogodišnje razdoblje. Struktura bruto domaćeg proizvoda, BDP po stanovniku te podaci sa Državnog zavoda za statistiku i Eurostata bit će detaljno analizirani i prikazani u tablicama.

U bližoj povijesti pa sve do devedesetih godina ukupni rezultat gospodarske aktivnosti statistika je iskazivala na temelju tri makroekonomske veličine: društveni brutoproizvod (DBP) društveni proizvod (DP) i narodni (nacionalni) dohodak (ND). Tijekom tranzicijskog razdoblja umjesto tih triju veličina počeo se koristiti bruto domaći proizvod gdje se počeci vežu u 1993. godinu gdje su učinjene procjene u tekućim, stalnim cijenama te po rashodovnoj metodi koja je upotrijebljena godinu dana kasnije.⁴¹

Bruto domaći proizvod Republike Hrvatske obračunat je prema metodologiji Sustava nacionalnih računa Ujedinjenih naroda – SNA 2008 – i Europskog sustava nacionalnih računa – ESA 2010. Glavni izvori podataka za obračun BDP-a jesu Registar godišnjih financijskih izvještaja (za poduzetnike, banke i štedionice te osiguravajuća društva i ostale financijske ustanove), koji vodi Financijska agencija (Fina), godišnji financijski izvještaj za proračune i proračunske korisnike, statistički izvještaj za neprofitne institucije, godišnji podaci Porezne uprave za neinkorporirane jedinice i samozaposlene, statistička istraživanja, monetarna statistika i bilanca plaćanja Hrvatske narodne banke i fiskalna statistika Ministarstva financija. Obračun za razdoblje 2006. – 2015. izveden je na temelju raspoloživih statističkih podataka prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. na razini odjeljaka u tekućim i stalnim cijenama.⁴²

⁴¹ Družić, I. et.al.(2003), *Hrvatski gospodarski razvoj*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Politička kultura, Zagreb, str. 81.

⁴² HZS, Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2016., godina 48, Zagreb, Hrvatski zavod za statistiku, str. 212.

4.1. Analiza BDP-a Hrvatske od 2006.-2015.g. - rashodovna metoda

U prethodnom poglavlju bilo je riječi o metodama mjerenja bruto domaćeg proizvoda. U ovom poglavlju će se prikazati i analizirati podaci za zadano razdoblje od 2006. do 2015. godine. Bruto domaći proizvod po rashodovnoj metodi može se dezagregirati na dvije temeljne analitičke veličine: domaću potrošnju i saldo izvoza i uvoza. Domaća potrošnja može se dalje raščlaniti na konačnu potrošnju i bruto investicije. U daljnjoj raščlambi konačna se potrošnja može definirati kao zbroj individualnih izdataka za potrošnju i kolektivnih izdataka države za potrošnju.⁴³

Pojedine su sastavnice BDP-a prema rashodnoj metodi u stalnim cijenama obračunane deflacioniranjem podataka u tekućim tržišnim cijenama upotrebnom indeksa cijena u cijenama prethodne godine. Izdaci za potrošnju kućanstava u stalnim cijenama izračunati su upotrebom odgovarajućih podindeksa indeksa potrošačkih cijena. U izdacima za državnu potrošnju i izdacima za potrošnju neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima primijenjena je pretpostavka konstantne produktivnosti. Stoga su indeksi nadnica i plaća u stalnim cijenama izračunani dijeljenjem tekućih izdataka s indeksom broja zaposlenih. Izdaci za ostala dobra i usluge deflacionirani su odgovarajućim podindeksima indeksa potrošačkih cijena i indeksima cijena industrijskih proizvoda pri proizvođačima. Bruto investicije u fiksni kapital deflacionirane su indeksima cijena domaćih i uvoznih kapitalnih dobara te implicitnim deflatorom za graditeljstvo s proizvodne strane. Promjena zaliha gotovih proizvoda i proizvodnje u tijeku deflacionirana je indeksom cijena industrijskih proizvoda pri proizvođačima. Promjena zaliha sirovina i materijala deflacionirana je indeksima cijena industrijskih proizvoda pri proizvođačima i indeksima uvoznih cijena za sirovine i materijal. Za deflacioniranje promjena zaliha trgovačke robe upotrijebljeni su odgovarajući indeksi potrošačkih cijena. Izvoz roba deflacioniran je indeksima proizvođačkih cijena industrije na nedomaćem tržištu i indeksima jedinične vrijednosti Fisherova tipa. Uvoz roba deflacioniran je indeksima proizvođačkih cijena industrije na nedomaćem tržištu zemalja partnera i indeksima jedinične vrijednosti Fisherova tipa. Izvoz usluga deflacioniran je odgovarajućim indeksima cijena na domaćem tržištu. Uvoz usluga deflacioniran je odgovarajućim indeksima cijena najvažnijih trgovačkih partnera.⁴⁴

⁴³ Družić, I. et.al.(2003), *Hrvatski gospodarski razvoj*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Politička kultura, Zagreb, str. 82.

⁴⁴ HZS, Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2016., godina 48, Zagreb, Hrvatski zavod za statistiku, str. 216.-217.

Tablica 7. Bruto domaći proizvod prema rashodovnoj metodi u periodu od 2006.-2015.g.;
stalne cijene (cijene prethodne godine)

	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Konačna potrošnja	219.142	240.855	252.050	252.745	257.107	260.395	259.482	262.675	263.197	264.112
Ukupno	167.084	183.558	191.442	187.181	190.424	193.992	192.589	195.284	195.741	196.994
Kućanstva i NPUŠK**	164.880	180.789	188.422	184.142	187.297	190.747	189.440	191.959	192.399	193.256
NPUSK**	2.204	2.769	3.020	3.040	3.127	3.245	3.149	3.325	3.341	3.738
Ukupno	52.058	57.297	60.607	65.564	66.683	66.403	66.893	67.391	67.456	67.118
Državna potrošnja	25.831	27.187	31.086	33.757	33.579	33.625	33.505	33.957	34.129	34.001
individualna	26.228	30.109	29.521	31.807	33.103	32.777	33.388	33.434	33.327	33.118
kolektivna										
Bruto investicije	84.743	92.876	105.209	83.126	71.284	69.194	64.036	64.476	62.089	67.667
bruto investicije u fiksni kapital	75.597	83.884	94.301	83.678	70.758	67.922	65.273	65.707	63.456	66.233
promjena zaliha	9.145	8.991	10.908	-551	525	1.272	-1.237	-1.231	-1.367	1.434
Izvoz roba i usluga	112.125	120.809	126.696	114.895	121.307	126.578	134.189	141.675	150.383	164.181
robe	49.699	53.051	54.861	50.900	57.545	58.591	63.640	68.909	73.345	79.459
usluge	62.426	67.758	71.836	63.994	63.762	67.988	70.550	72.766	77.037	84.723
Uvoz roba i usluga	132.890	144.938	155.027	128.754	123.433	128.297	131.863	140.046	144.612	156.919
robe	111.293	122.960	130.338	105.483	100.786	105.747	109.361	117.801	122.822	132.293
usluge	21.596	21.979	24.688	23.271	22.647	22.550	22.503	22.245	21.791	24.626
Bruto domaći proizvod (tržišne cijene)	283.120	309.601	328.928	322.013	326.265	327.871	325.844	328.781	331.056	339.042

* vrijednosti u milijunima kuna

**neprofitne ustanove koje služe kućanstvima

Izvor: izrada i obrada autora prema: Državni zavod za statistiku, pristup 20.01.2018.
<https://www.dzs.hr/>

Tablica 8. Realne stope rasta bruto domaćeg proizvoda iskazano u % - rashodovna metoda u periodu od 2006.-2015.g.; stalne cijene (cijene prethodne godine)

	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Konačna potrošnja	3,7	6,3	0,8	-5,1	-1,3	0,1	-2,5	-1,2	-1,0	0,6
Ukupno	3,3	6,3	1,3	-7,4	-1,5	0,3	-3,0	-1,8	-1,6	1,1
Kućanstva i NPUŠK**	3,2	6,1	1,2	-7,5	-1,5	0,3	-3,0	-1,9	-1,6	1,0
NPUŠK**	5,5	17,9	6,4	-1,2	-2,3	3,8	-4,2	4,5	1,0	10,5
Ukupno	5,2	6,5	-0,7	2,1	-0,6	-0,4	-0,8	0,6	0,8	-0,9
Državna potrošnja	2,3	4,6	8,8	3,1	-2,4	-1,0	-2,3	1,7	1,5	-0,8
individualna	8,3	8,3	-9,1	1,2	1,3	0,3	0,7	-0,5	0,2	-0,9
kolektivna	10,1	7,2	9,2	-14,4	-15,2	-2,7	-3,3	1,4	-2,8	3,8
Bruto investicije	5,6	3,4	0,8	-14,1	6,2	2,2	-0,1	3,1	6,0	9,4
Izvoz roba i usluga	10,8	1,4	-2,3	-11,7	18,8	-0,6	-2,1	5,7	8,6	10,2
robe	1,8	5,1	3,3	-16,0	-3,1	4,9	1,7	0,8	3,7	8,6
usluge	8,3	6,1	4,0	-20,4	-2,5	2,5	-3,0	3,1	3,1	9,2
Uvoz roba i usluga	9,8	7,5	3,0	-22,2	-2,3	3,5	-2,7	4,7	4,7	8,6
robe	1,1	-1,2	9,4	-10,9	-3,1	-1,8	-4,1	-4,5	-5,0	12,1
usluge	4,8	5,2	2,1	-7,4	-1,4	-0,3	-2,2	-0,6	-0,1	2,3
Bruto domaći proizvod (tržišne cijene)										

**neprofitne ustanove koje služe kućanstvima

Izvor: izrada i obrada autora prema: Državni zavod za statistiku, pristup 20.01.2018.
<https://www.dzs.hr/>

Bruto domaći proizvod prema rashodovnoj metodi prikazan je u tablicama 7. i 8. gdje se prikazuju podaci u periodu od 10 godina gdje je početna godina 2006., a završna godina analiziranog razdoblja 2015. godina. Dakle, u tablici 7. iskazane su vrijednosti BDP za svaku godinu u milijunima kuna i to u stalnim cijenama prethodne godine dok u nastavku u tablici 8. imamo prikazane stope rasta istog. Konačnu potrošnju čine izdaci kućanstva, izdaci neprofitnih ustanova (NPUSK), individualni izdaci države koji obuhvaćaju izdatke za obrazovanje, zdravstvo, kulturu, šport, socijalnu skrb, nabavke lijekova i dr. te kolektivni izdaci države koji obuhvaćaju izdatke za upravne, administrativne, obrambene, ekonomske i razne druge netržišne usluge države.⁴⁵

Analizirajući samu strukturu BDP-a iskazanog prema rashodovnoj metodi vidimo iz podataka da ukupna konačna potrošnja ima najveću vrijednost u odnosu na preostala tri segmenta. Ovo desetogodišnje razdoblje obilježile su pozitivne i negativne stope rasta. Trend rasta zadržao se tamo do 2008. godine dok je u 2009. godini zabilježen veliki pad potrošnje jer nam je poznato da je to bila prva ozbiljna recesijska godina u Hrvatskoj. U 2011. vidljiv je zanemariv rast, a i za pravo možemo kazati zanemariv jer naredne tri godine konačnu potrošnju prate negativne stope rasta. Tek 2015. godine dolazi do rasta potrošnje od 0,6% u odnosu na prošlu godinu. Kad bi konačnu potrošnju razmatrali po sastavnicama onda vidimo da kućanstva troše okvirno tri puta više od države ali stope rasta prate različite trendove. Tako npr. 2009. imamo slučaj da je potrošnja kućanstva pala čak za 5,1% dok je državna potrošnja rasla za 2,1%.

Bruto investicije države su ukupna ulaganja u dugotrajnu imovinu i promjenu zaliha. Kroz ovo razdoblje vidimo i pozitivne i negativne stopa rasta. Na početku razdoblja investicije su imale značajan rast, a ulaskom Hrvatske u krizu one su znatno pale. Značajniji rast bruto investicija zabilježen je na kraju razdoblja, dakle 2015. kad su bruto investicije rasle 3,8% u odnosu na prošlu godinu.

Dio proizvedenih proizvoda i usluga ne završava u domicilnoj konačnoj i investicijskoj potrošnji već je namijenjen izvozu, dok se jedan dio domaće potrošnje ostvaruje iz uvoza. Može se zaključiti da, iako je domaća potrošnja primarno određena BDP-om da se ne može staviti znak jednakosti između te dvije kategorije već bi to bilo moguće samo u zatvorenom gospodarstvu, ali postoji vrlo mala vjerojatnost da se taj veoma rijedak slučaj pojavi.⁴⁶

Izvoz roba i usluga kroz ovih deset godina je samo u dvije zabilježio negativne stope rasta, i to značajniji pad od 14,1% u 2009. i samo 0,1% u 2012. dok je 2015. zabilježen značajan rast od 9,4%. Analizirajući podatke uočavamo značajnije stope rasta izvoza od 2013. godine čemu

⁴⁵ Družić, I. et.al.(2003), *Hrvatski gospodarski razvoj*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Politička kultura, Zagreb, str. 82.

⁴⁶ Ibid, 83.

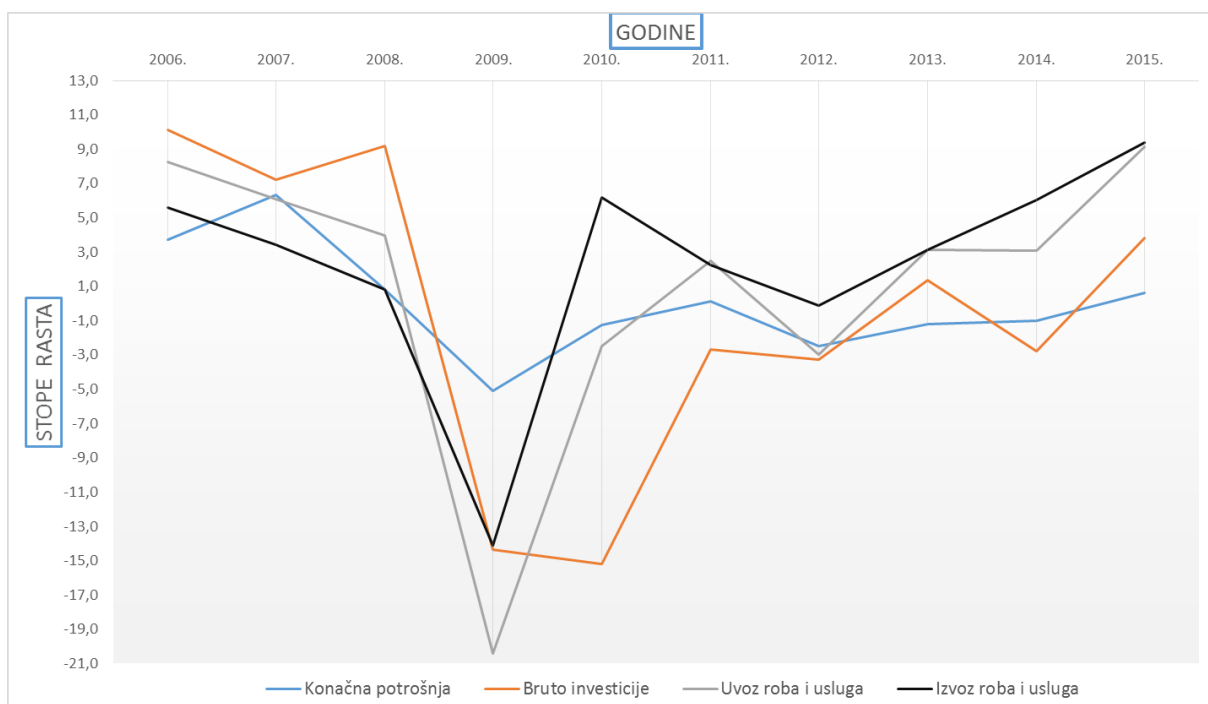
možemo pridodati činjenicu da je 2013. godine Hrvatska postala punopravna članica Europske unije čime su ostvarene mnoge pogodnosti i mogućnosti izlaska na europsko tržište pa se sve više gospodarstvenika orijentiralo na izvoz pošto su samim članstvom uklonjene mnoge prepreke i procedure.

Uvoz je 2009. pao čak za 26.273 milijuna kuna što se u konačnici manifestira na stopu od čak -20,4%, 2010. dodatno pao za 2,5% u odnosu na 2009. pa bi 2011.-tu obilježila stopa rasta od 2,5% te opet 2012. u odnosu na prethodnu pad od 3,0%. Narednih godina poslije 2012. uvoz raste iz godine u godinu.

Kad bi uspoređivali vrijednosti uvoza i izvoza, tj. njihove stope rasta ili pada zaključujemo iz podataka da je vrijednost uvoza na početku analiziranog razdoblja bila veća od izvoza ali u drugoj polovici tamo od 2012.g. dolazi do preokreta te izvoz nadmašuje vrijednost uvoza. Tako gledano 2006. godine imamo vrijednost uvoza veću za gotovo 20.000 milijuna kuna naspram izvoza, 2007. čak 24.000 milijuna kuna dok 2008.g. 28.330 milijuna kuna. U tim godinama stope rasta uvoza su značajnije rasle od izvoza. Razlika vrijednosti se počela smanjivati 2009. kad je bila blizu 14.000 milijuna kuna te se taj trend nastavio sve do 2012. kad je vrijednost izvoza premašila uvoz roba i usluga.

Vežano na analizirane podatke u nastavku je prikazan grafikon 1. sa stopama rasta kroz deset godina gdje možemo grafički doživjeti promjene o kojima se govorilo.

Grafikon 1. Kretanje realnih stopa rasta sastavnica BDP-a - rashodova metoda u periodu od 2006.-2015.g.; stalne cijene (cijene prethodne godine)

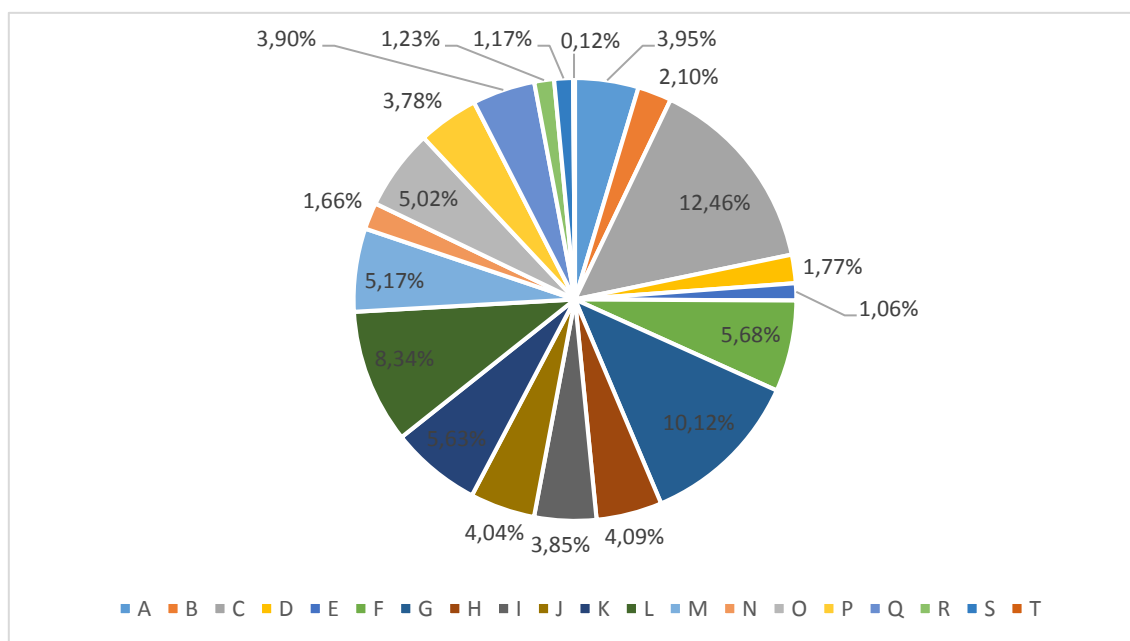
Izvor: izrada i obrada autora koristeći podatke iz tablice 8.

4.2. Analiza BDP-a Hrvatske od 2006.-2015.g. - proizvodna metoda

Na temelju podataka Državnog zavoda za statistiku analizirat će se ukupna vrijednost BDP-a prema proizvodnoj metodi koja raščlanjuje bruto dodane vrijednosti prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD) koju 2007. godine donosi Vlada Republike Hrvatske za statističke i analitičke potrebe službene statistike Republike Hrvatske.

U tablicama u nastavku obrađeni su podaci za zadani period te je na temelju bruto vrijednosti izrađena tablica sa postocima gdje je vidljivo u kojoj mjeri određena djelatnost participira u ukupnoj vrijednosti bruto domaćeg proizvoda. Prema nacionalnoj klasifikaciji imamo sveukupno 21 područje djelatnosti koje je označeno abecednim slovima. Sva ta područja dijele se na odjeljke, skupine i razrede. Državni zavod za statistiku objavljuje podatke za područja djelatnosti pa su stoga ovdje upravo obrađeni ti podaci.

Grafikon 2. Postotak vrijednosti za djelatnost u BDP-u – proizvodna metoda u periodu od 2006.-2015.g.; stalne cijene (cijene prethodne godine)

Izvor: izrada i obrada autora koristeći podatke iz tablice 10.

Grafikon 2. izveden je tako da prikazuje udio vrijednosti pojedine djelatnosti u ukupnom BDP-u na način da je iz podataka kroz 10 godina izvedena prosječna bruto vrijednost za pojedinu djelatnost. Djelatnosti su označene slovima, a cijeli popis se nalazi u tablici 9. pa je lako iščitati o kojoj se djelatnosti radi. Najveću udio bruto vrijednosti u ukupnom BDP-u nosi prerađivačka industrija i trgovina na veliko i malo, dok najmanji udio nose djelatnosti kućanstva kao poslodavca od svega 0,12%.

Tablica 9. Bruto dodana vrijednost prema NKD-u i bruto domaći proizvod u periodu od 2006.-2015.g.; stalne cijene (cijene prethodne godine)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	12.399	12.346	13.970	14.314	13.466	13.135	11.383	12.464	11.667	11.659
B Rudarstvo i vađenje	5.847	6.627	6.173	5.207	6.084	7.211	8.145	9.049	7.275	5.947
C Prerađivačka industrija	37.032	40.458	41.994	39.268	40.041	39.693	39.374	39.107	40.759	42.553
D Oskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	4.515	4.041	3.809	4.005	5.549	5.943	5.589	7.030	8.090	8.146
E Oskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	2.883	2.804	2.862	3.171	3.235	3.503	3.524	3.762	4.087	4.301
F Građevinarstvo	19.010	21.001	23.900	22.645	19.259	17.331	15.525	14.809	14.331	14.616
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikla	31.384	35.005	35.038	32.231	31.371	32.241	30.906	31.449	31.863	33.609
H Prijevoz i skladištenje	13.581	14.161	14.066	13.542	12.948	12.712	12.389	11.839	12.536	13.450
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	10.047	11.324	11.694	11.536	11.662	12.183	12.525	13.217	14.242	15.292
J Informacije i komunikacije	11.729	12.683	13.027	14.062	13.828	13.676	13.115	12.738	12.378	12.389
K Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	14.087	15.372	17.465	18.879	19.552	19.702	20.080	18.865	18.356	18.348
L Poslovanje nekretninama	21.407	22.746	26.531	26.931	27.675	27.509	28.717	28.523	28.748	28.922
M Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	12.102	16.200	18.205	17.849	17.036	17.734	16.828	16.783	16.609	16.650
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	3.620	4.484	5.084	5.149	5.510	5.573	5.836	5.950	5.975	6.172
O Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	13.429	14.089	15.812	16.523	17.340	17.660	17.648	16.751	16.156	15.721
P Obrazovanje	9.904	10.232	11.472	12.263	12.762	13.093	13.205	13.038	12.721	12.655
Q Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	10.038	10.618	11.751	12.539	13.174	13.280	13.459	13.450	13.222	13.686
R Umjetnost, zabava i rekreacija	2.867	3.563	3.708	3.907	4.011	4.019	4.204	4.221	4.403	4.565
S Ostale uslužne djelatnosti	3.273	3.618	3.709	3.604	3.561	3.795	3.803	3.849	4.093	4.227
T Djelatnosti kućanstava kao poslodavaca; (proizvode različitu robu i pružaju različite usluge za vlastite potrebe)	359	351	549	525	465	396	353	313	278	149
U Djelatnosti izvanteritorijalnih organizacija i tijela	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bruto dodana vrijednost (bazične cijene)	239.513	261.724	280.817	278.150	278.530	280.390	276.608	277.206	277.790	283.056
Porezi na proizvode minus subvencije na proizvode	43.607	47.876	48.111	43.862	46.805	46.728	48.704	49.734	50.160	52.426
Bruto domaći proizvod (tržišne cijene)	283.120	309.601	328.928	322.013	325.335	327.118	325.312	326.940	327.951	335.482

* vrijednosti u milijunima kuna

Izvor: izrada i obrada autora prema: Državni zavod za statistiku, pristup 20.01.2018.

<https://www.dzs.hr/>

Tablica 10. Udio bruto vrijednosti pojedine djelatnosti u BDP-u izražen u % prema tablici 9.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	4,38%	3,99%	4,25%	4,45%	4,14%	4,02%	3,50%	3,81%	3,56%	3,48%
B Rudarstvo i vađenje	2,07%	2,14%	1,88%	1,62%	1,87%	2,20%	2,50%	2,77%	2,22%	1,77%
C Prerađivačka industrija	13,08%	13,07%	12,77%	12,19%	12,31%	12,13%	12,10%	11,96%	12,43%	12,68%
D Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1,59%	1,31%	1,16%	1,24%	1,71%	1,82%	1,72%	2,15%	2,47%	2,43%
E Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	1,02%	0,91%	0,87%	0,98%	0,99%	1,07%	1,08%	1,15%	1,25%	1,28%
F Građevinarstvo	6,71%	6,78%	7,27%	7,03%	5,92%	5,30%	4,77%	4,53%	4,37%	4,36%
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikla	11,09%	11,31%	10,65%	10,01%	9,64%	9,86%	9,50%	9,62%	9,72%	10,02%
H Prijevoz i skladištenje	4,80%	4,57%	4,28%	4,21%	3,98%	3,89%	3,81%	3,62%	3,82%	4,01%
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	3,55%	3,66%	3,56%	3,58%	3,58%	3,72%	3,85%	4,04%	4,34%	4,56%
J Informacije i komunikacije	4,14%	4,10%	3,96%	4,37%	4,25%	4,18%	4,03%	3,90%	3,77%	3,69%
K Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	4,98%	4,97%	5,31%	5,86%	6,01%	6,02%	6,17%	5,77%	5,60%	5,47%
L Poslovanje nekretninama	7,56%	7,35%	8,07%	8,36%	8,51%	8,41%	8,83%	8,72%	8,77%	8,62%
M Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	4,27%	5,23%	5,53%	5,54%	5,24%	5,42%	5,17%	5,13%	5,06%	4,96%
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1,28%	1,45%	1,55%	1,60%	1,69%	1,70%	1,79%	1,82%	1,82%	1,84%
O Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	4,74%	4,55%	4,81%	5,13%	5,33%	5,40%	5,43%	5,12%	4,93%	4,69%
P Obrazovanje	3,50%	3,30%	3,49%	3,81%	3,92%	4,00%	4,06%	3,99%	3,88%	3,77%
Q Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	3,55%	3,43%	3,57%	3,89%	4,05%	4,06%	4,14%	4,11%	4,03%	4,08%
R Umjetnost, zabava i rekreacija	1,01%	1,15%	1,13%	1,21%	1,23%	1,23%	1,29%	1,29%	1,34%	1,36%
S Ostale uslužne djelatnosti	1,16%	1,17%	1,13%	1,12%	1,09%	1,16%	1,17%	1,18%	1,25%	1,26%
T Djelatnosti kućanstava kao poslodavaca; (proizvode različitu robu i pružaju različite usluge za vlastite potrebe)	0,13%	0,11%	0,17%	0,16%	0,14%	0,12%	0,11%	0,10%	0,08%	0,04%
U Djelatnosti izvanteritorijalnih organizacija i tijela	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bruto dodana vrijednost (bazične cijene)	84,60%	84,54%	85,37%	86,38%	85,61%	85,72%	85,03%	84,79%	84,70%	84,37%
Porezi na proizvode minus subvencije na proizvode	15,40%	15,46%	14,63%	13,62%	14,39%	14,28%	14,97%	15,21%	15,30%	15,63%
Bruto domaći proizvod (tržišne cijene)	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Izvor: izrada i obrada autora na temelju podataka iz tablice 9.

Koristeći proizvodnu metodu, BDP dobivamo zbrajanjem vrijednosti proizvodnje svih sektora nacionalnog gospodarstva, odnosno potrebno je zbrojiti vrijednosti proizvodnje poljoprivrede, rudarstva, građevinarstva, prerađivačke industrije i tako dalje. Upravo to imamo prikazano u prethodne dvije tablice od kojih tablica 9. prikazuje bruto vrijednosti svakog sektora prema nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti, a tablica 10. je postotak svakog pojedinog sektora u ukupnoj vrijednosti BDP-a. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo je područje gdje Hrvatska ima velike potencijale ali iz podataka možemo zaključiti da oni nisu dovoljno iskorišteni te u ovom desetogodišnjem razdoblju prevladavaju negativne stope rasta. Ako uzmemo vrijednost iz 2006. koja je iznosila 12.399 milijuna kuna usporedno sa zaključnom godinom 2015. kad iznosi 11.659 milijuna kuna dolazimo do zaključka da ovaj sektor nije nimalo napredovao. Kada bi usporedili doprinos ukupnom BDP-u 2006. godine je sektor nosio 4,38%, a 2015. 3,48%.

Prerađivačka industrija je sektor koji u postotku najviše sudjeluje u vrijednosti BDP-a i to sa otprilike 12-13%. Na početku razdoblja prvih godina ta je vrijednost rasla da bi 2009. pala te nastavila negativni trend sve do 2014. kada je zabilježena i stopa rasta od 3,6%. Drugi po redu sektor prema udjelu u BDP je trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala sa udjelom od 9-11% ovisno o godini, a u razdoblju od 2006.-2015.. Rast sektora od 6% u prve dvije godine dok nakon toga dolazi negativni trend gdje je stopa rasta 2009. godine čak -15,6% u odnosu na 2008. koje je bila -0,5% u odnosu na prethodnu 2007. Treći najznačajniji sektor je poslovanje nekretninama koji sudjeluje sa između 7-9% bruto vrijednosti u ukupnom BDP-u. Stope rasta poslovanja nekretninama od 2006. godine imale su kontinuiran rast bruto vrijednosti ali 2013.-2015. zabilježene su negativne stope rasta.

Kad bi analizirali vrijeme krize, tj. početak recesije u Hrvatskoj krajem 2008, godine, a na početku 2009. to su pokazali i statistički podaci onda možemo iz tablica iščitati da nekoliko sektora nije osjetilo krizu već je relativno uspjelo održati pozitivne stope rasta. Od toga možemo izdvojiti financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja, poslovanje nekretninama, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, obrazovanje te djelatnosti zdravstvene zaštite.

U tablici 11. u nastavku nalaze se vrijednosti realnih stopa rasta vezano na bruto vrijednosti iz tablice 9. Dakle, stope rasta izražene su na temelju stalnih cijena iz prethodne godine. Obračun u stalnim cijenama važan je pokazatelj mjerenja dinamike i razine ekonomskog razvoja očišćen od utjecaja cijena.

Tablica 11. Realne stope rasta bruto vrijednosti prema NKD-u - proizvodna metoda u periodu od 2006.-2015. g.; stalne cijene (cijene prethodne godine)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	8,4	-3,6	5,4	-2,7	-6,6	-3,8	-14,7	-0,6	-4,4	1,5
B Rudarstvo i vađenje	10,1	3,7	-2,8	-8,5	-6,3	-5,9	-9,4	-6,6	-10,6	-4,9
C Prerađivačka industrija	3,6	6,7	0,9	-12,3	-2,9	0,0	-4,2	-3,6	3,9	4,8
D Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	-2,1	-9,6	3,0	0,3	6,3	-4,3	-5,6	10,5	6,2	0,4
E Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda; gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	-2,3	1,0	-7,5	-2,0	-0,5	3,8	-2,2	-0,4	2,6	0,6
F Građevinarstvo	6,9	4,8	7,2	-10,0	-15,7	-8,5	-11,7	-4,4	-4,2	0,5
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikla	6,3	6,0	-0,5	-15,6	-3,4	1,5	-4,9	-1,0	0,6	6,2
H Prijevoz i skladištenje	6,2	7,8	3,8	-8,1	-1,4	-3,2	-4,9	-3,9	0,4	4,6
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	4,5	10,8	2,2	-2,9	-2,6	2,4	2,9	4,1	0,4	5,3
J Informacije i komunikacije	6,4	6,8	2,7	-2,8	-1,9	-0,5	-0,9	-1,4	-1,2	1,9
K Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	3,9	7,0	4,8	1,3	4,0	3,3	-2,4	-1,6	-0,2	0,5
L Poslovanje nekretninama	6,2	3,4	1,7	0,4	2,7	1,3	0,2	-0,4	-0,2	-0,2
M Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	6,7	13,5	3,8	-8,8	-5,0	2,8	-0,6	0,3	0,2	0,1
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	9,0	9,0	3,6	-3,0	0,6	3,8	4,2	0,9	1,7	4,4
O Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	-0,6	-1,3	1,4	-0,9	-0,3	1,4	0,0	-0,3	-0,9	-3,0
P Obrazovanje	2,2	2,4	3,2	0,6	1,0	1,4	0,7	0,1	-1,5	-0,3
Q Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	1,0	1,9	2,7	0,5	1,0	1,9	0,3	0,4	-0,9	3,0
R Umjetnost, zabava i rekreacija	2,5	5,7	4,8	-1,4	-1,2	1,0	0,7	-0,7	1,1	2,7
S Ostale uslužne djelatnosti	2,8	5,7	4,0	-6,5	-2,6	2,0	1,4	-0,7	4,3	2,3
T Djelatnosti kućanstava kao poslodavaca; (proizvode različitu robu i pružaju različite usluge za vlastite potrebe)	3,5	6,2	-7,9	-9,4	-15,1	-15,2	-13,7	-10,9	-11,6	-26,3
U Djelatnosti izvanteritorijalnih organizacija i tijela	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bruto dodana vrijednost (bazične cijene)	4,7	5,0	2,4	-6,3	-2,5	0,0	-3,2	-1,1	0,0	2,1
Porezi na proizvode minus subvencije na proizvode	5,0	5,8	0,1	-13,7	3,3	-1,8	3,9	-0,8	-3,1	3,0
Bruto domaći proizvod (tržišne cijene)	4,8	5,2	2,1	-7,4	-1,7	-0,3	-2,2	-1,1	-0,5	2,2

Izvor: izrada i obrada autora prema: Državni zavod za statistiku, pristup 20.01.2018.

<https://www.dzs.hr/>

4.3. Kretanje BDP-a Hrvatske od 2006.-2015.g.

Kretanje BDP-a u Hrvatskoj aktualno je u kontekstu dugog razdoblja krize, nešto izraženijeg rasta koji je uslijedio u 2016. godini, izvora tog rasta te relativno lošeg položaja u odnosu na prosjek Europske unije, ali i na prosjek zemalja usporedivih značajki, odnosno članica EU10. Takav položaj posljedica je dugoročnih trendova u kretanju BDP-a, odnosno nedostatka modela koji bi omogućio dugoročno stabilan i dinamičan rast gospodarstva. Dugoročna analiza kretanja BDP-a u cijelom razdoblju nakon Domovinskog rata pokazuje da je ostvareni rast prije svega omogućen niskom bazom, ukupnog BDP-a, ali i pojedinih komponenti poput plaća, osobne potrošnje, kreditnih plasmana, investicija ili izvoza roba i usluga, a znatno je potpomognut snažnom kreditnom aktivnošću i vanjskim zaduživanjem.

Niski rast robnog izvoza istovremeno se izdvaja kao glavni čimbenik zaostajanja Hrvatske za većinom članica EU i EU10, a niti često spominjani rast turističkih prihoda koji čine najveći dio prihoda od izvoza usluga nije imao osobito snažan utjecaj u odnosu na druge članice EU. Zbog svega toga, globalna je kriza započeta 2008. godine imala veće posljedice za Hrvatsku, nego li na sve ostale članice osim Grčke te je dovela do višegodišnjeg pada gospodarskih aktivnosti, pada realne razine BDP-a u odnosu na predkriznu 2008. te do pada Hrvatske u odnosu na prosječnu razinu razvijenosti EU i EU10. Lagani oporavak započet je tek u 2015. godini koja je zapravo zadnja godina analiziranog razdoblja u ovom radu.⁴⁷

Ako se promatraju stoljetna kretanja, potrebno je istaknuti kako je Hrvatska tijekom 20. stoljeća bila izložena triju ratnih događanja koji su rezultirali ograničavanjem razine gospodarske aktivnosti i razvojnih mogućnosti. Domovinski rat, borba za osamostaljenje i tranzicijska depresija obilježili su posljednje desetljeće 20. stoljeća. Samu problematiku najbolje prikazuje podatak kako je tek u 2005. godini bruto domaći proizvod i bruto domaći proizvod po stanovniku dosegnuo razinu na kojoj je bio pred početak tranzicije 1989. godine, a koja je skoro pa jednaka razini obje varijable iz 1980. godine, kada je započela kriza koja je rezultirala raspadom bivše Jugoslavije.⁴⁸

⁴⁷ Hrvatska gospodarska komora, Kretanje BDP-a u Hrvatskoj, ožujak 2017. str.2.

⁴⁸ Barić, V. i Čavrka, V. (2005), **Osnove hrvatskog gospodarstva**. Ekonomski fakultet u Zagrebu (skripta), Zagreb

Tablica 12. Bruto domaći proizvod Republike Hrvatske u tekućim cijenama 2006.-2015.g

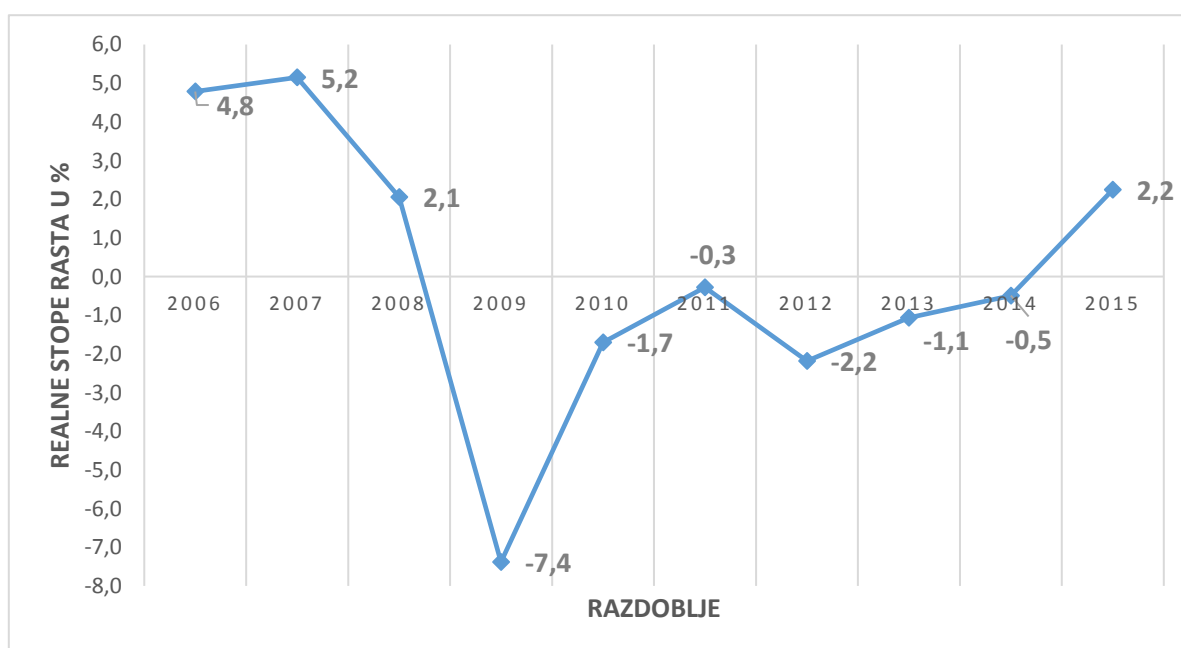
Godina	Bruto domaći proizvod, tržišne cijene (tekuće), mil. kuna	Bruto domaći proizvod, tržišne cijene (tekuće), mil. USD	Bruto domaći proizvod, tržišne cijene (tekuće), mil. EUR	Prosječni godišnji tečaj HRK/USD	Prosječni godišnji tečaj HRK/EUR	Realne stope rasta (%)
2006	294.437	50.424	40.208	5,839170	7,322849	4,8
2007	322.310	60.065	43.935	5,365993	7,336019	5,2
2008	347.685	70.461	48.135	4,934417	7,223178	2,1
2009	330.966	62.679	45.093	5,280370	7,339554	-7,4
2010	328.041	59.644	45.022	5,500015	7,286230	-1,7
2011	332.587	62.241	44.737	5,343508	7,434204	-0,3
2012	330.456	56.480	43.959	5,850861	7,517340	-2,2
2013	329.571	57.760	43.516	5,705883	7,573548	-1,1
2014	328.109	57.069	43.002	5,749322	7,630014	-0,5
2015	335.521	48.894	44.092	6,862262	7,609601	2,2

Izvor: izrada i obrada autora prema: *Državni zavod za statistiku, pristup 23.01.2018*

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/12-01-04_01_2017.htm

U tablici 12. prikazan je bruto domaći proizvod koji se iskazuje u tržišnim cijenama. Bruto domaći proizvod u tržišnim cijenama iskazuje vrijednost svih proizvedenih dobara i usluga rezidentnih jedinica. Uz vrijednosti u kunama prikazane su i vrijednosti u eurima i dolarima prema srednjem deviznom tečaju Hrvatske narodne banke.

Grafikon 3. Realne stope rasta bruto domaćeg proizvoda od 2006. do 2015.g.

Izvor: izrada i obrada autora prema podacima iz tablice 12.

Na grafikonu 3. koji prikazuje kretanje stope rasta bruto domaćeg proizvoda Republike Hrvatske od 2006. do 2015. godine vidljiv je pad i rast istog. Vrijednost bruto domaćeg proizvoda u 2006. godini iznosi 294.437 milijuna kuna što se odrazilo kao rast od 4,8%. Sljedeće godine, vrijednost bruto domaćeg proizvoda je iznosila 322.310 milijuna kuna te u tom razdoblju bila i najveća stopa rasta od 5,2%. Došlo je do povećanja zaposlenosti, usporavanja rasta inozemnog zaduživanja, rasta državne i osobne potrošnje. Također, osobna potrošnja, kao najvažniji element agregatne potražnje, u 2007. godini realno je porasla za čak 6,3% te je značajno utjecala na rast bruto domaćeg proizvoda. Nešto manji utjecaj na rast bruto domaćeg proizvoda imao je neto izvoz.

U 2008. godini dolazi do manjeg povećanja vrijednosti BDP-a pa on iznosi 347.685 milijuna kuna, no njegova stopa rasta je 2,1% gdje se vidi znatno slabiji rast naspram onog iz prošlih godina. Kako su države svijeta, a time i Hrvatska ušle u financijsku krizu to je utjecalo na stopu rasta bruto domaćeg proizvoda. U navedenoj godini došlo je do usporavanja gospodarske aktivnosti, posebice do smanjenja potrošnje građana koja je rasla stopom od 0,8%. Potrošnja građana se smanjuje zbog nepovoljnih promjena realnog raspoloživog dohotka stanovništva, ali i zbog potrošačkog pesimizma. Također, dolazi i do sve većeg smanjenja izvoza. Pad stope bruto domaćeg proizvoda ublažile su bruto investicije sa stopom rasta 9,9%.

Prvi jasni pokazatelji financijske krize vidljivi su u 2009. godini kada je po prvi puta nakon 1999. godine došlo do negativne stope rasta. Vrijednost BDP-a je 330.966 milijuna kuna te negativnom stopom rasta od 7,4%. U toj godini smanjila se inozemna potražnja što je utjecalo na smanjenje izvoza robe na inozemno tržište. Smanjena je osobna potrošnja zbog potrošačkog pesimizma, otežanog financiranja potrošnje kućanstva i negativnih kretanja na tržištu rada. Također, došlo je do značajnog pada vrijednosti investicija u fiksni kapital posebice zbog smanjenja investicijske aktivnosti u privatnom i realnom sektoru.

Narednih nekoliko godina iz godine u godinu dolazi do smanjenja vrijednosti koje prate negativne stope rasta. To je period krize i recesije gdje se u najvećoj mjeri smanjuju bruto investicije. Slabljenje gospodarske aktivnosti prekida se 2015. godine kada po prvi put nakon 2011. godine (stopa rasta je bila i tada negativna) vrijednost bruto domaćeg proizvoda se povećala i iznosi 335.521 milijuna kuna, te u odnosu na prethodnu godinu stopa rasta iznosi 2,2%. U većoj mjeri gospodarskom oporavku pridonio je rast inozemne potražnje nego domaće potražnje što je uzrokovalo rast izvoza roba i usluga na inozemno tržište, a time je došlo do smanjenja nezaposlenosti, odnosno povećanje zaposlenosti.

4.4. Analiza kretanja BDP-a po stanovniku od 2006.-2015.g.

Kada se koristi bruto domaći proizvod kao pokazatelj rasta i životnog standarda puno je bolje koristiti bruto domaći proizvod po stanovniku ili per capita budući da on pokazuje realniju sliku, jer uzima u obzir broj stanovnika neke države, što je veoma važno u slučaju kada uspoređujemo dvije države koje se znatno razlikuju prema broju stanovnika.⁴⁹

Bruto domaći proizvod po stanovniku ili per capita se izračunava na način da se ukupni bruto domaći proizvod u određenoj godini podijeli s brojem stanovnika određene države u toj godini. Primjerice, u hipotetičnom slučaju, ako dvije države imaju jednak ukupni bruto domaći proizvod, veći bruto domaći proizvod imat će država s manjim brojem stanovnika iz čega je lako izvući zaključak da je riječ o razvijenijoj državi.⁵⁰

Tablica 13. Bruto domaći proizvod Republike Hrvatske po stanovniku 2006.-2015.g

Godina	Bruto domaći proizvod, tržišne cijene (tekuće), mil. kuna	Stanovništvo, godišnji prosjek broja stanovnika, milijuna	Bruto domaći proizvod po stanovniku, kune	Bruto domaći proizvod po stanovniku, USD	Bruto domaći proizvod po stanovniku, EUR	Realne stope rasta (%)
2006	294.437	4.313	68.267	11.691	9.322	4,8
2007	322.310	4.313	74.734	13.927	10.187	5,2
2008	347.685	4.311	80.653	16.345	11.166	2,1
2009	330.966	4.306	76.856	14.555	10.471	-7,4
2010	328.041	4.296	76.353	13.882	10.479	-1,7
2011	332.587	4.283	77.654	14.532	10.446	-0,3
2012	330.456	4.269	77.407	13.230	10.297	-2,2
2013	329.571	4.254	77.465	13.576	10.228	-1,1
2014	328.109	4.236	77.456	13.472	10.152	-0,5
2015	335.521	4.208	79.734	11.619	10.478	2,2

Izvor: izrada i obrada autora prema: *Državni zavod za statistiku, pristup 23.01.2018*

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/12-01-04_01_2017.htm

⁴⁹ http://www.effect.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=1311%3Abruto-domai-proizvod&Itemid=106 pristup 02.02.2018.

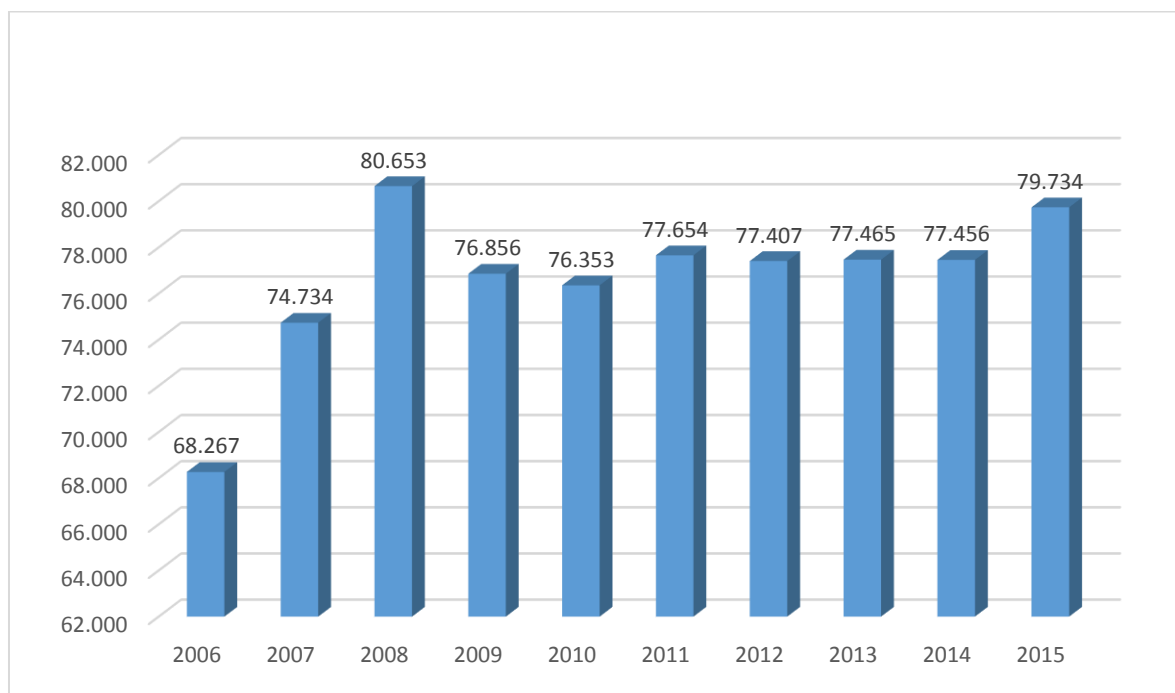
⁵⁰ Ibid.

Tablica 13. prikazuje kretanje bruto domaćeg proizvoda po stanovniku ali i promjene u broju stanovnika. U tablici su vrijednosti BDP-a po stanovniku u kunama, dolarima i eurima gdje su te vrijednosti dobivene na temelju srednjih deviznih tečajeva Hrvatske narodne banke.

Kao što možemo primijetiti, broj stanovnika Hrvatske pada iz godine u godinu te procjene Hrvatskog zavoda za statistiku također procjenjuju daljnji pad. Unatrag nekoliko godina veliki dio radno sposobnog stanovništva imigrirao je u ekonomski stabilnije zemlje Europske unije u potrazi za boljim uvjetima života i bolje plaćenim poslom. Na početku analiziranog razdoblja BDP po glavi stanovnika imao je trend rasta, dakle od 2006. pa do 2008. godine gdje je dosegao i najveću vrijednost u ovom desetogodišnjem razdoblju od 80.653 kn. Sljedeće godine pao je na 76.856 kn te je približno toliko iznosio i godinu kasnije. U 2011. vrijednost je porasla za dodatnih cca. 1000 kn po stanovniku i iznosila je 77.654 kn. Narednih godina sve do 2014. godine BDP po stanovniku bio je na razini 77.500 tisuća kuna \pm 150 kn. Na kraju našeg analiziranog razdoblja BDP je porastao na vrijednost 79.734 kn te se približio vrijednosti iz 2008. godine te zapravo zauzeo drugo mjesto desetogodišnjeg razdoblja iako je broj stanovnika bio najmanji.

U nastavku slijedi grafikon 4. na kojemu će biti izvedene vrijednosti BDP po stanovniku Republike Hrvatske u razdoblju od 2006.-2015. godine da bi i slikovito prikazali analizirano.

Grafikon 4. Bruto domaći proizvod po stanovniku od 2006. do 2015.g.

Izvor: izrada i obrada autora prema podacima iz tablice 12.

4.5. Analiza BDP-a po županijama od 2006.-2014.g

Republika Hrvatska podijeljena je na regionalne jedinice koje nisu podjednako razvijene te je upravo bruto domaći proizvod pokazatelj razvijenosti županija i regija, a pošto one nisu podjednako naseljene najbolji pokazatelj je zapravo BDP po stanovniku. Dakle, u ovom slučaju analizirani su podaci u periodu od 2006.-2014.g iz razloga što su dosad zadnji objavljeni podaci za BDP po NKPJS-u upravo podaci za 2014. godinu. Da pojasnim, kratica NKPJS 2012. je Nacionalna klasifikacija prostornih jedinica za statistiku koji je odredio Državni zavod za statistiku, a predstavlja statistički standard koji se koristi za prikupljanje, upisivanje, obradu, analizu i diseminaciju podataka regionalne statistike prema razinama prostorne podjele Republike Hrvatske. Dakle, Republika Hrvatska podijeljena je na 20 županija i Grad Zagreb te na dvije neadministrativne jedinice kontinentalnu i jadransku Hrvatsku.⁵¹

Tablica 14. Doprinos županija ukupnom BDP-u Hrvatske u postocima

NKPJS 2012	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Republika Hrvatska	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Kontinentalna Hrvatska	68,37%	67,61%	68,02%	68,29%	68,31%	68,55%	68,31%	68,09%	68,00%
Grad Zagreb	31,97%	31,65%	31,94%	32,02%	33,65%	33,42%	33,38%	33,14%	33,25%
Zagrebačka	5,42%	5,61%	5,60%	5,78%	5,46%	5,61%	5,64%	5,70%	5,84%
Krapinsko-zagorska	2,14%	2,17%	2,03%	1,93%	1,83%	1,86%	1,87%	1,92%	1,98%
Varaždinska	3,35%	3,32%	3,43%	3,46%	3,27%	3,28%	3,31%	3,37%	3,41%
Koprivničko-križevačka	2,65%	2,52%	2,32%	2,53%	2,35%	2,41%	2,39%	2,30%	2,26%
Međimurska	2,11%	2,05%	2,17%	2,18%	2,11%	2,15%	2,18%	2,21%	2,28%
Bjelovarsko-bilogorska	2,03%	1,87%	2,02%	2,07%	1,89%	1,88%	1,85%	1,84%	1,88%
Virovitičko-podravsko	1,40%	1,37%	1,30%	1,23%	1,17%	1,20%	1,18%	1,15%	1,08%
Požeško-slavonska	1,20%	1,16%	1,16%	1,12%	1,12%	1,09%	1,06%	1,06%	1,02%
Brodsko-posavska	2,14%	2,11%	2,17%	2,13%	2,07%	2,09%	2,09%	2,10%	2,03%
Osječko-baranjska	5,67%	6,00%	5,95%	5,90%	5,61%	5,67%	5,58%	5,61%	5,58%
Vukovarsko-srijemska	2,73%	2,57%	2,66%	2,62%	2,46%	2,49%	2,42%	2,43%	2,37%
Karlovačka	2,35%	2,39%	2,31%	2,22%	2,18%	2,22%	2,20%	2,24%	2,20%
Sisačko-moslavačka	3,21%	2,82%	2,97%	3,10%	3,13%	3,18%	3,14%	3,00%	2,82%
Jadranska Hrvatska	31,63%	32,39%	31,98%	31,71%	31,69%	31,45%	31,69%	31,91%	32,00%
Primorsko-goranska	8,15%	7,95%	8,33%	8,21%	8,25%	8,35%	8,81%	8,76%	8,57%
Ličko-senjska	1,07%	0,96%	1,03%	0,99%	0,94%	0,91%	0,88%	0,89%	0,88%
Zadarska	3,10%	3,30%	3,39%	3,30%	3,19%	3,16%	3,18%	3,22%	3,27%
Šibensko-kninska	1,91%	2,07%	1,95%	1,81%	1,92%	1,93%	1,93%	1,97%	1,98%
Splitsko-dalmatinska	8,50%	8,96%	8,56%	8,44%	8,43%	8,27%	8,15%	8,21%	8,25%
Istarska	6,18%	6,21%	5,92%	6,14%	6,16%	6,13%	5,99%	6,07%	6,16%
Dubrovačka	2,71%	2,94%	2,80%	2,82%	2,80%	2,70%	2,75%	2,80%	2,89%

Izvor: izrada i obrada autora prema: *Državni zavod za statistiku, pristup 25.01.2018.*

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Bruto%20domaci%20proizvod.xls

⁵¹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_08_96_2161.html , pristup 05.02.2018.

Dakle, za što temeljitiju sliku i interpretaciju bruto domaćeg proizvoda po regionalnim jedinicama bit će prikazane tri tablice. U tablici 14. izraženi su postoci s kojima regionalne jedinice sudjeluju u ukupnom BDP-u Republike Hrvatske, a isto tako iskazani su i postoci dviju neadministrativnih jedinica. Kad bi usporedili kontinentalnu i jadransku regiju možemo zaključiti da kontinentalna regija obuhvaća duplo više prostornih jedinica od jadranske regije pa je za očekivati i veći postotak u ukupnom BDP-u Hrvatske. Dakle, u omjeru tih dviju neadministrativnih jedinica, 2:1 je u korist kontinentalne, odnosno BDP kontinentalne regije Hrvatske iznosi nešto više od 2/3 (a to je 68,17% kao prosječna vrijednost u 9 godina) ukupnog BDP-a dok jadranska regija nosi nešto manje od 1/3 ukupnog BDP-a (31,83% prosječna vrijednost u 9 godina), a upravo tako je i odnos broja prostornih jedinica. Kroz analiziranih devet godina omjer gotovo da se nije mijenjao te kontinentalna Hrvatska konstantno drži 68% sa tendencijom plus ili minus od svega 0,4% (zapravo, manje od 68% je zabilježeno samo 2007.). Kad bi pojedinačno analizirali regionalne jedinice najznačajniji postotak u ukupnom BDP-u nosi Grad Zagreb od gotovo 32-33% što je 1/3 ukupnog BDP-a Hrvatske. Kad bi uzeli u obzir usporedbu Grada Zagreba i jadranske regije, možemo zaključiti da su na jednakoj razini. Poslije Grada Zagreba, drugo mjesto zauzima Splitsko-dalmatinska županija sa 8,42% dok je u stopu prati Primorsko-goranska županija sa 8,37% (postoci su prosječne vrijednosti iz promatranog razdoblja). Na četvrtom mjestu je Istarska županija sa 6,11%, a slijedi je Osječko-baranjska sa 5,73 %. Šesto mjesto zauzima Zagrebačka županija sa 5,63%. To je šest najvažnijih jedinica koje najviše sudjeluju u ukupnom BDP-u Hrvatske, dok preostalih 15 sudjeluje sa postocima ispod 3,5%. Kad bi sagledali čitavo razdoblje, možemo zaključiti da nema značajnijih promjena iz godine u godinu po kriteriju sudjelovanja pojedinačnih županija u ukupnom BDP-u Hrvatske, dakle obično se taj postotak zadržava kroz sve godine.

U nastavku slijedi tablica 15. koja prikazuje vrijednosti BDP-a u tisućama kuna za svaku županiju i Grad Zagreb, a u konačnici i zbrojene vrijednosti za kontinentalnu i jadransku Hrvatsku. Pošto smo u tablici 14. prikazali koliko svaka županija doprinosi ukupnom BDP-u ovdje ćemo se više fokusirati na promjene vrijednosti iz godine u godinu. Uspoređujući prve tri godine promatranog razdoblja, dakle 2006., 2007., 2008., možemo zaključiti da je vrijednost, tj. BDP u svakoj županiji bio veći u odnosu na prethodnu godinu ali postoji i iznimka, a to su Sisačko-moslavačka i Ličko-senjska županija gdje je vrijednost u 2007. bila manja u odnosu na 2006. ali je opet u 2008. postigla veću vrijednost nego 2006. Slijedi tablica, a ostala interpretacija tablice u nastavku.

Tablica 15. Vrijednosti BDP-a po županijama u tisućama HRK

NKPS 2012	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Republika Hrvatska	294.436.990	322.309.640	347.685.002	330.965.750	328.040.520	332.586.978	330.455.962	329.571.343	328.109.379
Kontinentalna Hrvatska	201.316.607	217.898.171	236.495.918	226.021.552	224.069.656	227.989.517	225.746.648	224.407.280	223.101.111
Grad Zagreb	94.131.174	101.997.827	111.041.765	105.965.457	110.378.136	111.165.176	110.319.870	109.236.357	109.098.168
Zagrebačka	15.958.051	18.082.801	19.458.139	19.144.010	17.912.055	18.668.410	18.651.750	18.780.296	19.169.563
Krapinsko-zagorska	6.306.570	6.983.680	7.070.088	6.401.103	6.002.298	6.189.031	6.190.168	6.327.640	6.489.203
Varaždinska	9.874.328	10.690.123	11.916.147	11.442.922	10.714.145	10.894.805	10.932.956	11.116.029	11.175.354
Koprivničko-križevačka	7.790.915	8.136.416	8.049.434	8.365.690	7.706.192	8.019.812	7.906.188	7.592.282	7.419.887
Međimurska	6.211.047	6.600.871	7.539.679	7.219.907	6.929.738	7.146.083	7.205.204	7.284.756	7.493.343
Bjelovarsko-bilogorska	5.985.417	6.036.552	7.027.915	6.840.328	6.209.440	6.251.865	6.108.077	6.050.257	6.178.567
Virovitičko-podravska	4.123.548	4.409.069	4.522.831	4.073.490	3.846.753	3.983.018	3.907.597	3.799.519	3.540.223
Požeško-slavonska	3.534.820	3.743.551	4.016.308	3.723.009	3.672.569	3.632.429	3.518.480	3.503.369	3.332.090
Brodsko-posavska	6.301.150	6.808.739	7.540.911	7.035.518	6.802.393	6.944.681	6.919.483	6.913.660	6.647.578
Osječko-baranjska	16.708.811	19.323.873	20.697.689	19.529.011	18.410.326	18.848.816	18.428.936	18.502.323	18.303.414
Vukovarsko-srijemska	8.023.834	8.297.574	9.243.619	8.682.140	8.080.302	8.280.523	8.005.574	8.018.742	7.783.581
Karlovačka	6.920.054	7.699.168	8.040.041	7.338.839	7.136.575	7.398.643	7.275.770	7.381.857	7.213.174
Sisačko-moslavačka	9.446.891	9.087.927	10.331.352	10.260.129	10.268.732	10.566.226	10.376.593	9.900.192	9.256.966
Jadranska Hrvatska	93.120.383	104.411.469	111.189.084	104.944.199	103.970.864	104.597.461	104.709.314	105.164.063	105.008.268
Primorsko-goranska	23.997.309	25.621.704	28.945.151	27.156.013	27.075.161	27.763.946	29.117.950	28.856.434	28.123.012
Ličko-senjska	3.155.756	3.081.584	3.581.605	3.285.361	3.088.869	3.040.347	2.913.357	2.924.101	2.898.250
Zadarska	9.113.360	10.650.740	11.785.750	10.915.021	10.459.335	10.497.842	10.506.114	10.616.340	10.713.581
Šibensko-kninska	5.631.169	6.683.374	6.779.187	5.990.728	6.307.868	6.424.382	6.364.900	6.485.586	6.490.366
Splitško-dalmatinska	25.039.027	28.865.932	29.770.842	27.920.093	27.658.816	27.497.122	26.930.960	27.044.330	27.084.058
Istarska	18.198.914	20.017.637	20.577.258	20.329.083	20.204.420	20.388.894	19.796.781	19.999.706	20.200.702
Dubrovačka	7.984.848	9.490.498	9.749.291	9.347.899	9.176.396	8.984.927	9.079.252	9.237.566	9.498.300

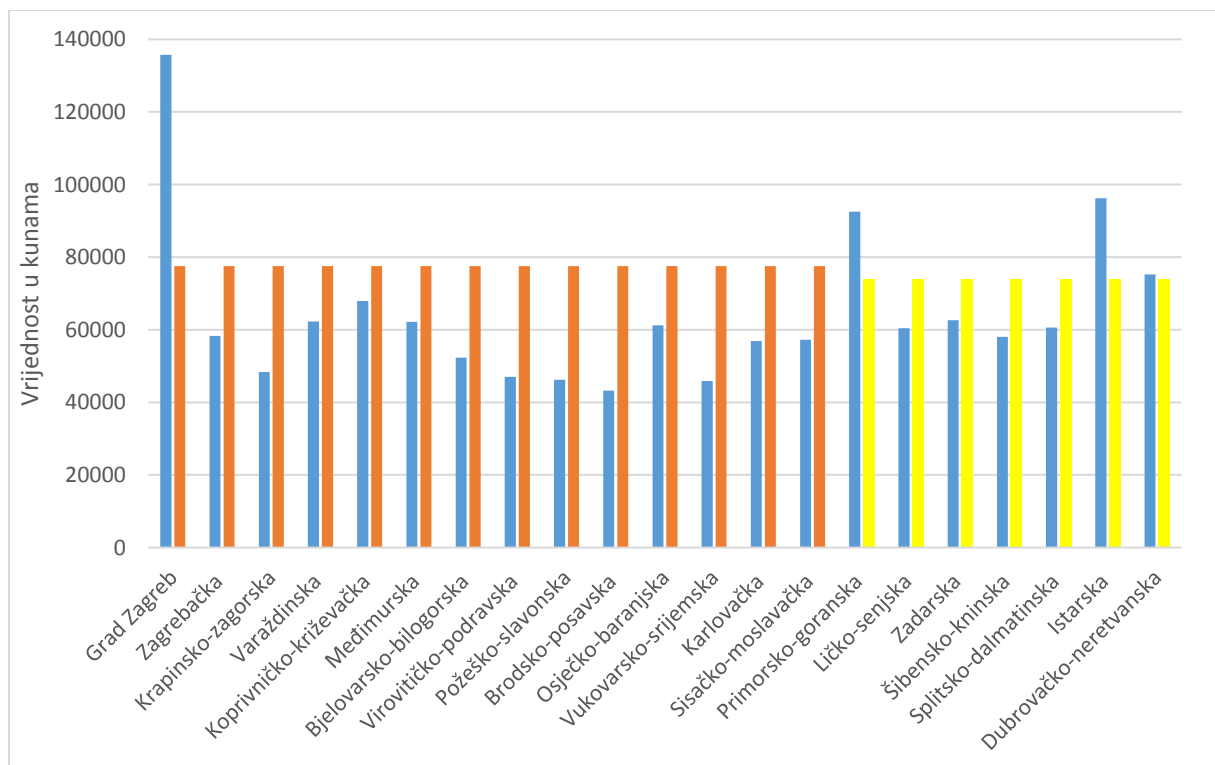
Izvor: izrada i obrada autora prema: Državni zavod za statistiku, pristup 25.01.2018.

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Bruto%20domaci%20proizvod.xls

Iz prethodnih analiza i prikazanih podataka prisjećamo se 2009. kada je stopa rasta bila negativna i iznosila -7,4%; u ovoj tablici imamo sliku kako je to izgledalo u županijama u odnosu na 2008. ali primjećujemo da postoji iznimka, a to je Koprivničko-križevačka županija gdje je vrijednost jedino porasla u odnosu na 2008.. Trend pada vrijednosti nastavio se i sljedeće godine ali u pojedinim županijama zamjećujemo određeni rast ali to nije dovoljno da bi pokrilo pad u svim drugim županijama. Tako u kontinentalnoj regiji Grad Zagreb i Sisačko-moslavačka a u jadranskoj samo Šibensko-kninska postižu rast vrijednosti BDP-a. U 2011. dolazi do preokreta pa opet većina županija bilježi rast vrijednosti u odnosu na prethodnu godinu, ali opet možemo izdvojiti Požeško-slavonsku i Ličku gdje je vrijednost dodatno pala. Na razini kontinentalne regije naredne tri godine vidljiv je pad vrijednosti iz godine u godinu, dok u jadranskoj regiji vrijednost postepeno raste. Dakle, pošto nema objavljenih podataka po županijama za 2015., a zapravo onda dolazi do znatnije stope rasta BDP-a Hrvatske ne možemo vidjeti kako se to odrazilo po županijama i gdje je najviše zabilježen rast vrijednosti.

U nastavku grafikon 5. na kojem će biti prosječne vrijednosti BDP-a razdoblja po županijama sa usporedbom na prosječni BDP regije da bi što bolje mogli uvidjeti razlike te u nastavku tablica sa kompletnim podacima o BDP-u svake županije.

Grafikon 5. Prosječna vrijednost BDP- po županijama u razdoblju 2006.-2014. usporedno sa prosjekom regije

Izvor: izrada i obrada autora prema podacima iz tablice 16.

Tablica 16. Bruto domaći proizvod po stanovniku po županijama u HRK

NKPJS 2012	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Republika Hrvatska ¹⁾	68.267	74.734	80.653	76.856	76.353	77.654	77.407	77.465	77.456
Kontinentalna Hrvatska	69.190	75.053	81.624	78.186	77.757	79.413	78.935	78.805	78.779
Grad Zagreb	120.934	130.628	141.756	134.818	139.976	140.579	139.119	137.321	136.640
Zagrebačka	51.431	57.890	61.927	60.618	56.503	58.731	58.567	58.930	60.229
Krapinsko-zagorska	46.397	51.689	52.606	47.786	44.987	46.652	46.956	48.321	49.906
Varaždinska	55.448	60.140	67.195	64.704	60.751	61.959	62.396	63.734	64.458
Koprivničko-križevačka	65.758	69.039	68.593	71.640	66.365	69.451	68.831	66.404	65.342
Međimurska	54.475	57.956	66.255	63.436	60.862	62.809	63.415	64.231	66.271
Bjelovarsko-bilogorska	47.865	48.716	57.212	56.138	51.432	52.347	51.713	51.785	53.502
Virovitičko-podravska	46.475	50.126	51.846	47.161	45.024	47.049	46.599	45.764	43.145
Požeško-slavonska	43.406	46.300	50.023	46.788	46.662	46.706	45.866	46.214	44.458
Brodsko-posavska	38.743	41.997	46.664	43.768	42.642	43.852	43.999	44.366	43.191
Osječko-baranjska	53.308	62.088	66.903	63.402	60.079	61.857	60.835	61.503	61.380
Vukovarsko-srijemska	43.323	44.980	50.264	47.477	44.613	46.208	45.077	45.629	44.993
Karlovačka	51.293	57.551	60.598	55.872	54.928	57.580	57.288	58.792	58.213
Sisačko-moslavačka	51.606	50.176	57.708	58.016	58.865	61.463	61.250	59.390	56.529
Jadranska Hrvatska	66.354	74.078	78.662	74.140	73.493	74.078	74.305	74.751	74.789
Primorsko-goranska	80.707	86.065	97.245	91.328	91.186	93.732	98.556	97.924	95.743
Ličko-senjska	58.342	57.513	67.601	62.892	60.057	59.972	58.362	59.384	59.680
Zadarska	55.440	64.036	70.233	64.632	61.644	61.602	61.411	61.899	62.540
Šibensko-kninska	50.538	59.864	60.711	53.824	57.185	58.944	59.152	60.975	61.561
Splitsko-dalmatinska	55.480	63.712	65.540	61.365	60.769	60.434	59.200	59.444	59.573
Istarska	88.836	96.976	99.119	97.561	96.895	97.972	95.298	96.268	97.083
Dubrovačko-neretvanska	66.556	78.597	80.200	76.391	74.790	73.298	74.129	75.501	77.652

Izvor: izrada i obrada autora prema: *Državni zavod za statistiku, pristup 25.01.2018.*

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Bruto%20domaci%20proizvod.xls

Kroz grafikon 5. i tablicu 16. analizirat će se podaci BDP-a po stanovniku po županijama kako bi dobili što bolju sliku o tome gdje su gospodarske aktivnosti najjače i koja regija zapravo stvara najviše finalnih dobra i usluga. Grafikon 5. je slikoviti prikaz prosječno BDP-a po stanovniku za svaku županiju pojedinačno, ali kraj svakog stupca nalazi se i stupac prosječnog BDP-a regije u koju županija spada. Dakle, plavi stupac su vrijednosti BDP-a za županiju dok su narančasti stupci prosječne vrijednosti BDP-a po stanovniku kontinentalne regije, a žuti stupci prosječne vrijednosti jadranske regije. Iz slike tako vidimo da je BDP po

stanovniku Grada Zagreba toliko visok da od svih preostalih županija zapravo nijedna nema vrijednost veću od prosječne vrijednosti regije. Prosječni BDP razdoblja jadranske regije je nešto niži od kontinentalne regije ali tu nema tako velikih odstupanja između županija kao što odstupa Grad Zagreb. U tablici 16. sve vrijednosti izražene su u kunama prema podacima iz Državnog zavoda za statistiku te najzornije prikazuju gospodarske aktivnosti u pojedinim dijelovima Hrvatske.

Najprije ću ukratko analizirati odnose između kontinentalne i jadranske regije. Kroz ovo devetogodišnje razdoblje kontinentalna regija je svake godine imala veći BDP po stanovniku u odnosu na jadransku regiju, a i veći u odnosu na BDP Hrvatske. Na početku razdoblja 2006. BDP po stanovniku kontinentalne regije iznosi 69.190 kn, najveća vrijednost razdoblja je 81.624 kn da bi kasnije 2014. postigao vrijednost od 78.779 kn. Jadranska regija 2006. ima BDP po stanovniku 66.354 kn, najveću vrijednost postiže također 2008. u iznosu od 78.662 kn odmah sljedeću godinu pada na 74.140 kn te od 2011. počinje rasti te na kraju razdoblja iznosi 74.789 kn.

Iz prethodnog poznato nam je da Grad Zagreb donosi gotovo trećinu bruto domaćeg proizvoda Hrvatske te u tablici možemo iščitati te vrijednosti. BDP Grada Zagreba 2006. godine iznosio je 120.934 kn te je to bila zapravo najniža vrijednost u ovom devetogodišnjem razdoblju. Najviši BDP analiziranog razdoblja Zagreb je postigao 2008. godine u iznosu od 141.756 kn te ako usporedimo sa prosječnim BDP-om Zagreba za razdoblje koji iznosi 135.752 kn što je daleko najveća vrijednost BDP-a po stanovniku u Republici Hrvatskoj. Gotovo sve županije najviši BDP po stanovniku imale su 2008. te do kraja razdoblja 2014. ni jedna nije uspjela dostići tu vrijednost iz 2008. Sljedeći najveći BDP po stanovniku ima Istarska županija od 96.223 kn, zatim je slijedi Primorsko-goranska županija sa 92.498 kn, pa Dubrovačko-neretvanska sa 75.235 kn, dakle to su prosječne vrijednosti iz devetogodišnjeg razdoblja. Peto mjesto zauzima Koprivničko-križevačka sa 67.936 kn, a prati je Varaždinska sa 62.309 kn. Najniži BDP po stanovniku iz ovog analiziranog razdoblja ima Brodsko-posavska županija u iznosu 43.247 kn. Na temelju navedenog vidi se ta značajna razlika u razvijenosti Grada Zagreba i ostalih županija u Republici Hrvatskoj.

5. ZAKLJUČAK

Kako bi sagledali i rezimirali gospodarsku aktivnost neke zemlje ili pojedine regije važnu ulogu imaju makroekonomski pokazatelji od kojih izdvajamo BDP kao vrijednost svih finalnih proizvoda i usluga koji su proizvedeni u nekom promatranom gospodarstvu unutar godine dana. Dva osnovna načina iskazivanja bruto domaćeg proizvoda su realni i nominalni BDP. Realni BDP iskazuje vrijednost u stalnim cijenama dok nominalni BDP iskazuje vrijednost u tekućim cijenama. Nominalni i realni BDP izračunavano uz pomoć proizvodne, rashodovne, dohodovne metode. U ovom radu analize su rađene na temelju rashodovne i proizvodne metode gdje smo mogli vidjeti da se kod rashodovne metode BDP sumira kroz državnu potrošnju, potrošnju kućanstva, razliku izvoza i uvoza te bruto investicija, a proizvodnu kroz više sektora prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti.

U prvom djelu rada teorijski je obrađena osnovna materija bruto domaćeg proizvoda s ciljem stvaranja temelja potrebnog za daljnju analizu. Analiza kretanja bruto domaćeg proizvoda obuhvaća period od 2006. pa sve do 2015., dakle desetogodišnje razdoblje. Na početku analiziranog razdoblja 2007. započinje svjetska gospodarska kriza koja Hrvatsku nije u prvom mahu zahvatila, pa su se negativni rezultati počeli uviđati krajem 2008., a godina poslije 2009. bude zapravo najlošija u ovom cijelom promatranom desetogodišnjem razdoblju. U godinama krize dolazi do znatnog smanjenja bruto investicija, potrošnje kućanstva, a isto tako i izvoza iz čega su vidljive i negativne stope rasta.

U ovom analiziranom razdoblju možemo istaknuti 2007. godinu kada je u Republici Hrvatskoj ostvarena stopa rasta bruto domaćeg proizvoda od 5,2% te je to najveća stopa rasta u razdoblju. Godinu kasnije stopa rasta iznosi 2,1% te je to kraj pozitivnog razdoblja za narednih nekoliko godina. 2009. zabilježena je negativna stopa rasta od čak -7,4% što je rekordni pad u ovom razdoblju. Naredne godine Hrvatsko se gospodarstvo znatno ruši, padaju bruto investicije, potrošnja, a tako dugo dok vrijednost izvoza ne premaši uvoz ne vidi se doprinos ukupnoj aktivnosti gospodarstva. Upravo to se događa 2012. godine kada Hrvatski izvoz nadmašuje vrijednost uvoza te bilježi veću vrijednost i narednih godina te time počinje lagani, ali još uvijek neznačajni oporavak Hrvatskog gospodarstva.

Izlaskom Europe iz gospodarske krize dolazi do veće potražnje za robama i uslugama te Hrvatska na neki način koristi priliku iako se Hrvatsko gospodarstvo još uvijek nalazi u krizi. Kao potpuni oporavak Hrvatskog gospodarstva prema svim makroekonomskim pokazateljima smatra se 2015. godina kada je zabilježen i rast od 2,2%. Kroz analizu po županijama uvidjeli

smo velike razlike u razvijenosti te zapravo možemo zaključiti da nekolicina županija na čelu sa Gradom Zagrebom vuče cijelo Hrvatsko gospodarstvo.

U Varaždinu, _____

LITERATURA

Knjige:

1. Benić, Đ.,(2016), *Makroekonomija*, Školska knjiga, Zagreb
2. Blanchard, O. (2011), *Makroekonomija*, Mate d.o.o., Zagreb
3. Mankiw, G. N. (2006), *Osnove ekonomije*, Mate d.o.o., Zagreb
4. Družić, I. et.al.(2003), *Hrvatski gospodarski razvoj*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Politička kultura, Zagreb
5. Kruger, D.(2009), *Makroekonomika*, prijevod Bičanić i suradnici, Ekonomski fakultet, Zagreb. Preuzeto 07.01.2018. s http://web.efzg.hr/dok/za%20studente/elektronicki%20udzbenici/Krueger_Makroekonomika.pdf
6. Stutely, R. (2007), *Ekonomski pokazatelji: smisao ekonomije i ekonomskih indikatora*, Masmedia i Poslovni dnevnik, Zagreb
7. Samuelson P.A. i Nordhaus W.D. (2011.), *Ekonomija*. 19. izdanje, Mate d.o.o. Zagreb

Članci:

1. Turčić, I. (2013.), *Bruto domaći proizvod Republike Hrvatske po županijama i regijama 1990., 2000. i 2009. godine* preuzeto sa <https://hrcak.srce.hr/98732>
2. Hrvatska gospodarska komora (2017), *Kretanje BDP-a u Hrvatskoj* preuzeto sa www.hgk.hr
3. Bellulo A., Dužman T.(2011.), *Relations among government revenues and gross domestic product (GDP) of the Republic of Croatia*, preuzeto sa <https://hrcak.srce.hr/77604>
4. Lovrinčević Ž., Mikulić D., Galić A. (2013), *Je li BDP prikladan pokazatelj održivog ekonomskog razvitka?*, preuzeto sa https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=162487

5. Bićanić, I.; Tuđa, D. (2014), *Dugoročne serije BDP-a Hrvatske*, preuzeto sa https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=185359

Internet izvori:

1. Sarić, B., *Bruto domaći proizvod* http://www.effect-dubrovnik.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1311%3Abruto-domai-proizvod&Itemid=106 pristup 10.01.2018.
2. Državni zavod za statistiku (2017.), *Godišnji bruto domaći proizvod za 2015.*, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/12-01-04_01_2017.html pristup 22.01.2018.
3. Državni zavod za statistiku (2015.), *Statističke informacije 2015.*, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/StatInfo/pdf/StatInfo2015.pdf , pristup 22.01.2018.
4. Državni zavod za statistiku (2015.), *Hrvatska u brojkama 2015.*, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/CroInFig/croinfig_2015.pdf , pristup 22.01.2018.
5. Državni zavod za statistiku (2016.), *Bruto domaći proizvod za Republiku Hrvatsku , NKPSJ 2012. 2. razina i županije u 2013.* https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/12-01-03_01_2016.htm, pristup 24.01.2018.
6. Hrvatska gospodarska komora (2016.), *Županije-velike gospodarske razlike na malom prostoru*, https://www.hgk.hr/documents/upanijevelikegospodarskerazlikenamalomp_ristoru5757722c5b20e65.pdf, pristup 25.01.2018.
7. Državni zavod za statistiku (2014.), *Godišnji bruto domaći proizvod za razdoblje 1995.-2012. (ESA 2010.)*, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2014/12-01-05_01_2014.htm , pristup 24.01.2018.
8. Eurostat (2017.), *Nacionalni računi i BDP*, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/National_accounts_and_GDP/hr , pristup 17.01.2018.
9. *Gospodarska struktura Hrvatske i strukturne promjene* <https://fntu.lumens5plus.com/sites/fntu.lumens5plus.com/files/109-b11cc1eaff75d4b641128d4c11ee2962.pdf> , pristup 10.01.2018.
10. Hrvatska narodna banka (2015.), *Glavni makroekonomski indikatori*, <https://www.hnb.hr/statistika/glavni-makroekonomski-indikatori> , pristup 20.01.2018.

POPIS TABLICA

Tablica 1. Primjer izračunavanja nominalnog i realnog BDP-a u vodom slučaju za ekonomiju koja proizvodi samo dva finalna proizvoda, sir i bicikle	14
Tablica 2. Primjer izračuna BDP deflatora na temelju tablice 1.....	15
Tablica 3. Proizvodni pristup računanju BDP-a (doprinos industrijskih sektora 2008.)	16
Tablica 4 . BDP Hrvatske prema rashodovnoj metodi 2006. i 2011. godine, stalne cijene u cijenama prethodne godine.....	17
Tablica 5. Dohodci koji čine nacionalni dohodak.....	18
Tablica 6. Primjer dohodovnog pristupa mjerenju BDP-a u mlrd. &, SAD, 2003	19
Tablica 7. Bruto domaći proizvod prema rashodovnoj metodi u periodu od 2006.-2015.g.; stalne cijene (cijene prethodne godine)	23
Tablica 8. Realne stope rasta bruto domaćeg proizvoda iskazano u % - rashodovna metoda u periodu od 2006.-2015.g.; stalne cijene (cijene prethodne godine)	24
Tablica 9. Bruto dodana vrijednost prema NKD-u i bruto domaći proizvod u periodu od 2006.-2015.g.; stalne cijene (cijene prethodne godine)	28
Tablica 10. Udio bruto vrijednosti pojedine djelatnosti u BDP-u izražen u % prema tablici 9.	29
Tablica 11. Realne stope rasta bruto vrijednosti prema NKD-u - proizvodna metoda u periodu od 2006.-2015.g.; stalne cijene (cijene prethodne godine).....	31
Tablica 12. Bruto domaći proizvod Republike Hrvatske u tekućim cijenama 2006.-2015.g ..	33
Tablica 13. Bruto domaći proizvod Republike Hrvatske po stanovniku 2006.-2015.g	35
Tablica 14. Doprinos županija ukupnom BDP-u Hrvatske u postocima	37
Tablica 15. Vrijednosti BDP-a po županijama u tisućama HRK.....	38
Tablica 16. Bruto domaći proizvod po stanovniku po županijama u HRK	40

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Kretanje realnih stopa rasta sastavnica BDP-a - rashodova metoda u periodu od 2006.-2015.g.; stalne cijene (cijene prethodne godine)	26
Grafikon 2. Postotak vrijednosti za djelatnost u BDP-u – proizvodna metoda u periodu od 2006.-2015.g.; stalne cijene (cijene prethodne godine)	27
Grafikon 3. Realne stope rasta bruto domaćeg proizvoda od 2006. do 2015.g.	33
Grafikon 4. Bruto domaći proizvod po stanovniku 2006. do 2015.g.	36
Grafikon 5. Prosječna vrijednost BDP- po županijama u razdoblju 2006.-2014. usporedno sa prosjekom regije	40

POPIS SLIKA

Slika 1. Restriktivna monetarna politika preko IS - LM modela (monetarna kontrakcija).....	6
Slika 2. Ekspanzivna monetarna politika preko IS - LM modela (monetarna ekspanzija).....	7
Slika 3. Fiskalna politika preko IS - LM modela (fiskalna ekspanzija – lijevo; fiskalna kontrakcija- desno).....	10

POPIS FORMULA

Formula za izračun realnog BDP-a	13
Izračun stope rasta	13
Primjer izračuna stope stope rasta	14
BDP deflator	15

Sveučilište
SjeverSVEUČILIŠTE
SJEVERIZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Alen Šantavec pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada pod naslovom ANALIZA KRETANJA BRUTO DOMAĆEG PROIZVODA HRVATSKE U PERIODU 2006. - 2015.g. te da u navedenom navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student :

Alen Šantavec

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Alen Šantavec neopozivo izjavljujem da sam suglasan s javnom objavom diplomskog rada pod naslovom ANALIZA KRETANJA BRUTO DOMAĆEG PROIZVODA HRVATSKE U PERIODU 2006. - 2015.g. čiji sam autor.

Student :

Alen Šantavec

(vlastoručni potpis)